

De heilige Nicolaas Jansen

VAN WEELDE

BIJGENAAMD

POPPELIUS

EEN DER

19 Martelaren van Gorcum

DOOR

AUG. VAN EYNDHOVEN.

ONDERPASTOOR

TURNHOUT

BOENDRUKKERIJ JOSEPH SPLICHAL

1900

De Heilige Nicolaas Jansen

VAN WEELDE

BIJGENAAMD

POPPELIUS

een der 19 Martelaren van Gorcum

DOOR

AUG. VANEYNDHOVEN

ONDERPASTOOR

TURNHOUT

BOEKDRUKKERIJ JOSEPH SPLICHAL

1900

Herwerkt voor internet door Johan Van Steen

2004

©2004, Ragebol/www.ravels-weelde-poppel.be

Goedkeuring van het Aartsbisdom Mechelen :

De lezing van het werkje : **de heilige Nicolaus Jansen**, van Weelde, bijgenaamd Poppelius, zal zeker bijdragen om de geloovigen te stichten en hunne godsvrucht op te wekken. Daarom laten wij volgeerne toe dat het gedrukt worde, en wenschen wij van herte dat hetzelfde bij het christene volk een gunstigen bijval verwerve.

Mechelen, 25 Mei 1900.

P. L. Card. GOOSSENS, Aartsb. Van Mechelen.

VOORREDE

Om de perel van het martelaarsschap, de Roomsche Katholieke Kerk alleen eigen, met meer luister te doen blinken, en met meer glans aan hare glorievolle kroon tegenover de hatelijke handelwijze der kettersche dwaalgeesten te doen uitschijnen ; om de moedige belijdenis van den heldhaftigen martelaar lot aanmoediging aan den strijdenden christen voor te stellen, hem eenen trouwen belijder, verdediger en martelaar van het allerheiligste Sakrament tot stichting en toonbeeld aan te wijzen, heb ik, geachte lezer, nederig de taak opgevat van het leven van den heiligen Nicolaas Poppelius te verhalen, gelukkig zoo ik een goed gevoel in uwe ziel zal kunnen opwekken, en ter eere en glorie van God bijdragen.

Mijn zaadje is ontkiemd in de weldoende stralen der godsvrucht, de worteltjes putten sap en levenskracht in de werken der ernstige geschiedschrijvers van den alom erkenden Estius, van kanunnik Reusens, professor aan de Hoogeschool van Leuven¹, van de Bollandisten ; het stengeltje ontwikkelde in de neerdauwende bescherming des hemels, het bloempje is niets anders dan uwe liefdeverzuchting tot Jesus, den Koning der Martelaren, en de vrucht is uwe trouwe vereering van den heiligen Nicolaas Poppelius, wiens stichtende geloofsbelijdenis ik u voorstel.

¹ Het is ons aangenaam en tegelijk eene plicht den Z. E. Heer Kanunnik Reusens, professor aan de Hoogeschool te Leuven, hulde te betoonen en dank ; de geleerde Oudheidkundige heeft toch met de grootste hoffelijkheid ons de gepaste inlichtingen willen verschaffen en dit werkje behoorlijk nazien.

EERSTE DEEL

Ontstaan der vervolging.

In de tweede helft der XVIe eeuw, als Spanje den scepter voerde over de "Vereenigde Nederlanden" die het thans Belgisch en Hollandsch gebied bevatten, ontstond er in het noordelijk gedeelte dezer provinciën een geweldige opstand en vervolging, die menig christen den marteldood deed sterven.

Maar hoe en waarom deze opstand en vervolging? Menigvuldig waren er de redenen van, zooals Monseigneur Nameche in zijne Vaderlandsche Geschiedenis ons aanwijst; de voornaamste zijn deze:

1° De vleiende, maar tevens bedervende leer voor het volk, zoo van hooger en als van lageren stand, van eenen afvalligen en ontaarden priester van den boozen Luther, en ook van den goddeloozen Calvien.

2° De hooveerdige en dubbelzinnige gedragslijn van den lutheraanschen prins Willem van Oranje, bijgenaamd "de Zwijger" vroeger de vertrouweling van Karel V, en die nu onder diens zoon Philippus II drie noorderprovinciën bestierde, de ziel werd en welhaast aan het hoofd stond van den oproer.

3° De gedurige afwezigheid van Philippus II, koning van Spanje, zijne traagheid in het nemen eener beslissing en zijne strengheid in 't beteugelen van overtredingen, gerechtvaardigd misschien door de versche herinnering der vernielende Beeldstormers.

4° Het barschen wreed karakter van den hertog van Alba, Ferdinand Alvarez van Toledo, gezonden tot bedwang der wanorders.

5° Eindelijk de overweldiging van den Briel door graaf Willem Van der Marck, nog heer van Lummen, Lumey of Lumain genaamd, die een gezworen vijand was van Spanje en van de Roomsche-Katholieke Kerk.

6° Voegt bij den samenloop dezer omstandigheden het welgelukken in de naburige landen van opstand en ketterij, en gij zult u kunnen voorstellen hoe toen oproer en godsdienstaat, hand in hand optredende, de streek verdrukten waar het tegenwoordige Holland gelegen is.

Geboorteplaats van Nicolaas. – Zijne studien. – Onderpastoor te Gorcum.

Alhoewel de archieven van de vrijheid Welde in den torenbrand van 1841 voor het grootste deel omgekomen zijn, en er geen geboorteakt van den H. Nicolaas Poppelius kan voorgebracht worden, kunnen wij toch met juistheid bepalen dat de H. Nicolaas Poppelius te Weelde geboren is. De overlevering die de plaats nog aanwijst waar eens in de Hegge die altijd aan Weelde vereenigd bleef -- het arme huisje stond dat de bakermat was van den H. Nicolaas, zal onze voornaamste beweegreden ter staving dezer waarheid niet zijn.

Wij weten immers dat onze heilige in de Hoogeschool van Leuven zijne studiën is gaan voltrekken, en dat hij daar onder rectoraat van Michaël Baius den 28 Augusti van het jaar 1553 zijnen naam in den studentenregister die heden nog bestaat, heeft doen opschrijven : Nicolaus Joannis Weldensis, Nicolaas, zoon van Joannes, Janszoon of Jansen van Weelde.

De heilige zelf getuigt hier; immers men schreef te Leuven geene aanduiding neder uit het onzekere opgenomen, men schreef de bepaling neder die Nicolaas zelf bij zijne intrede in de Hoogeschool opgaf.

Verscheidene malen staat de naam van Nicolaas opgeboekt en altijd dezelfde bepaling : van Weelde geboren of Weldenaar.

Naar Gorcum gezonden om er de bediening van onderpastoor te gaan uitoefenen, maakte hij er innige kennis met de familie Estius, en ging zoo vertrouwelijk om met die voorbeeldige familie, dat hij ten tijde van gevaar van heiligschendingen getrouw alle nachten het Allerheiligste ten huize van de familie Estius tegen de wandaden der ketters ging in veiligheid brengen.

Den 25 Juni 1572 was Nicolaas samen met eenen huisgenoot van de familie Estius, met name Rutger, priester als hij, op het versterkt kasteel te Gorcum door de Watergeuzen opgesloten ; doch later is Rutger door voorspraak verlost geworden. Om die lafhertigheid, waarmede hij het inwilligen zijner invrijheidstelling bestempelde en die hij bitter betreurde, te herstellen, schreef Rutger, na zeer nauwkeurig onderzoek, zooals hij zelf getuigt, het leven der 19 martelaren ; en nogmaals vinden wij na strenge navorsching neergeschreven: "Nicolaus, Joannis filius, cognomento Poppelius, Welda vico campanioe ortus". Nicolaas, zoon van Joannes, bijgenaamd Poppe-

lius², is geboren te Weelde, dorp in de Kempen.

Van jongs af reeds scheen hij uit door eene ware godsvrucht en een vlug verstand, en daarom werd hij uitgekozen om te Leuven zijne studiën te gaan voltrekken. Daar zijne ouders spaarzaam met wereldsche goederen bedeed waren, werd er besloten van Nicolaas te Leuven in het college van het *Verken* zijne studiën te doen voortzetten, te meer dat daar in Standonck en in het Verken beurzen gesticht waren voor jongelingen van Weelde, Lommel en Gheel³, die de behoeftige inboorlingen zouden benuttigen om tot het priesterschap opgeleid te worden. Daar studeerde hij de Wijsbegeerte, bewam den 26 Meert 1556 de graad van licentiaat, en de 35ste plaats van de 180 medeleerlingen van dien tijd⁴. Eens naar behooren in de godsgeleerdheid gevorderd, wordt hij weerdig bevonden van tot het edele priesterschap verheven te worden.

Dan, op aanvraag van Leonardus, pastoor van Gorcum, is Nicolaas in 't jaar 1558 of 1559 te Gorcum in Holland als onderpastoor benoemd.

Van den eersten stond wordt hij door eenieder geacht en bemind; hij is bevallig in zijn uiterlijke, zijn gelaat, alhoewel bleek, spreekt van goedheid en menschlievendheid, zijn sterke lichaamsbouw toont op den eersten aanblik eenen man geschikt om de zwaarste bediening gezwind uit te oefenen en ter eere van God groote dingen te verrichten.

² De benaming van Poppelius is voor Nicolaas slechts een bijnaam, cognomen zooals Estius getuigt, en Pater de Buck, Bollandist zegt met reden dat Estius die , in 't jaar 1603 zijnen boek uitgaf over de 19 martelaren, zoo nauwkeurig geschreven heeft dat men er tot hertoe niet de minste misgreep in gevonden heeft. Ook waren die soorten van familienamen te dien tijde, bijzonder hier in de streek nog gansch willekeurig, een warboel, zooals professor Reusens zegt. Nog ruimen tijd later kan men die warboel in de benamingen nog bestatigen in de boeken van Weelde.

³ Door Joannes Huberti pastoor van Weelde in 1529 en later aartsdiaken te Luik.

⁴ Ziehier een uittreksel van den register.

32 Joannes Nicolai, ex Culenborch — P.

33 Cornelius Cornelii, ex Ablas — P.

34 Petrus Louchie, Athenis — F.

35 Nicolaus 7oannis, ex Welda — P.

36 Joannes Bochy, Tungrensis — P.

37 Wilhelmus Venatorius, Brugensis — C.

38 Joannes Migro, Alostanus — F.

P. dat is collegium Porcense — het Verken

F. Falconis — de

C. Castreuse — het

Men geeft altijd in den register eerst de naam Nicolaus ; dan de nanaam, Joannis zoon van Joannes, dan de geboorteplaats Welda, geboren te Weelde.

Die natuurlijke begaafdheden aanziet hij als hem door God ten geschenke gegeven, want hij weet "alle goede gave komt van God" en hij gebruikt deze alleen tot eer en glorie van dienzelfden God.

Gedurende geheel zijn verblijf te Gorcum was hij een voorbeeld voor al de parochianen.

Gewoonlijk ging hij over de straat de oogen ten gronde gericht en dit deed van hem zeggen dat hij in gedurige overweging was van de groote waarheden van onzen heiligen godsdienst. Altijd en overal diende hij zijnen God met de grootste oprechtheid en zuiverheid de herten, ook zijn iever kende geene palen. Dikwijls en geerne predikte hij het woord Gods en beoogde niet eene uitstekende geleerdheid noch uitgekozene wendingen ten toon te spreiden ; een sprankel der vurigheid van zijn geloof, dat van zijne schoone ziel in zijne oogen doorstraalde aan zijne toehoorders mededeelen, dat was het eenige doel dat hij betrachtte.

Vroeg en laat was hij op de bres. Hij zelf wilde het goede zaad in de jeugdige herten werpen met in de kapel van den H. Geest voor de kinderen eene onderwijzing in te richten en altijd wist hij de zaligste vermaningen en parabelen van de H. Schriftuur als onopgemerkt tusschen de vragen en antwoorden te mengen. Daarbij deed hij nog uit hoffelijkheid en tot bewijs van liefde voor zijnen medepastoor, in naam en in plaats van Leonardus, ditgene van den last der bediening als pastoor wat meer moeite en meer lichamelijken arbeid vergde.

Dikwijls kwam men hem raadplegen en hem de moeilijkste gevallen toevertrouwen en altijd wist hij een gepast antwoord en oplossing te geven, want hij was gekend als goede raadsman en de vleierij – voor wie het ook zij – was hem hatelijk. Maar alle ijver voor God, alle ware dienaar – al kome het ook niet van de vijanden – moet beproefd worden, de H. Geest zegt "als het goud in den vuurkroes" : zoo ook werd Nicolaas' deugd door tegenkanting gelouterd.

Daar Nicolaas niets te lastig, niets te moeilijk vond, zoohaast het de eer van God of zijn groot gebod der naastenliefde -gold, daar niets of niemand in staat was zijnen iever te beperken, zoo werd hij welhaast het voorbeeld en den toetssteen van den vurigen christen, en het mikpunt der kwade tongen en lichtzinnige gesprekken. Van deze laatste kreeg hij, om reden van zijnen buitengewonen iever, den naam van het "slaafken" ; en menigmaal durfde men hem spitsgewijs dien toewerpen. Nicolaas vond daarin geene vernedering, geene verkleining, geene verlamming van zijnen iever, integendeel, hij nam dien naam gretig aan, en als men hem alzoo toesprak dan had hij het antwoord gereed "Hij slaaft wel die om God slaaft". En hij ging zoowel voort met slaven, dat hij welhaast onder den naam van het slaafken gekend was ; en in waarheid, hij was slaaf, slaaf van zijnen God,

slaaf van zijnen plicht. Wat nog meer deze leuze bevestigt is, dat bij hem het gedacht was ontstaan hetwelk hij wil ten uitvoer brengen van in de sociëteit van Jesus zijne intrede te doen. Doch Leonardus ziende welken invloed hij op de herten der geloovigen uitoefent, en het overgroot goed nadenkende dat Nicolaas te Gorcum nog stichten kon, gebruikt al zijnen invloed om hem van dit voornemen te doen afzien, hem in zijne bediening te behouden, en daar te Gorcum het goede te stichten dat zijne begaafdheden en zielen iever zullen ingeven.

Nicolaas pastoor. — Eerste en tweede opstand. — Komst van Vader.

Geen wonder dat, toen Gorcum in bevolking had toegenomen en er eenen tweeden pastoor moest aangesteld worden, alle aandacht en verlangens op Nicolaas gericht waren. Ook wordt hij met de goedkeuring en toestemming van alle christenen als tweede pastoor van Gorcum uitgeroepen. Maar bestiert hij zijne parochie met al de zorg die een ieverige priester kan in 't werk stellen en mag hij zelf zijne pogingen met de zegeningen des hemels bekroond zien, toch zal zijn herderschap weinige rustige jaren tellen. In 1556 reeds hadden eenige afgevallene en baatzuchtige menschen het volk zoozeer weten te paaien, te verleiden, en haat in de herten te printen, dat de wapenen werden opgenomen tegen de regeering van Spanje, tegen de leering van Rome en tegen de Kerk van Christus.

Ditmaal nochtans is de hertog van Alba er in geslaagd den oproer te dempen en de wapenen te doen neerleggen. Maar hetzelfde mag niet gezegd worden in 't jaar 1572. Als bij tooverslag is het smeulend vuur weer ontvlamd en heeft het plotseling zulke uitbreiding genomen dat er aan geen blusschen meer kon gedacht worden, bijzonder daar in den beginne de overheid het wakend oog scheen afgewend te hebben. Niet dat de opstand van den eersten stond zoo schrikwekkend voorkwam : veroordeelden, zeeschuimers, gebannenen, misnoegden, bijna allen van lageren stand, waren er de ziel van. Maar taster en godsdiensthaat, listig versmolten met uitgelokte strengheden en misbruiken, hadden het hatelijke van Spanje's juk zoozeer met de belangen der H. Kerk weten te vereenzelvigen, dat het woord Kerk of Spanje, papist of Spanjaard door het volk op gelijken voet gesteld wierden.

Zoo ieverig werd deze leer voortgeplant en met zulken bijval dat de oproer op korten tijd meester was op den Briel, te Vlissingen, Enkhuizen, Alkmaar en zelfs in de sterke stad Dordrecht, 4 uren van Gorcum of Gorinchem gelegen. Die tijdingen worden achtereenvolgens in de stad Gorcum ontvangen ; zij vervullen de christenen met schrik en geven nieuwen moed en meer uitgebreidheid aan de aanhangers van de nieuwe leer. Hier rijst onverwacht voor Nicolaas eene nieuwe maar harde beproeving op. De tijding van den opstand, van overwinningen, vervolgingen en wreedheden der Watergeuzen is overgewaaid tot in de Kempen en is in aller gesprekken.

Bij het vernemen van het gevaar, dat zijn zoon loopt, heeft Vader aanstonds Weelde verlaten om in allerijl Gorcum te bereiken, en zijn teerbemind kind uit den dreigenden nood te redden. Wat vreugde en geluk voor Vader zijnen teergeliefden zoon nog in veiligheid te ontmoeten ; maar welke bittere teleurstelling voor het vaderhart van al zijne welsprekendheid, al zijne liefdegevoelens te moeten bot vieren op eene krachtdadige weigering. Beurtelings legt hij zijnen zoon voor oogen het groot gevaar dat dichter naakt, de wreedheid der tormenten door de Calvinisten aan de geestelijken toegebracht, het goede dat hij elders kan stichten, de weedom die zijne weigering aan het vaderhart gaat veroorzaken, den zekeren dood die hij door zijne weigering roekeloos tegemoet gaat, alles is vruchteloos! Nicolaas is herder, en een goede herder geeft zijn leven te beste voor zijne schapen, heeft de goddelijke Meester gezegd, en dit herhaalt hier zijn volgeling. En Vader moet naar Weelde weerkeeren, met de verzekering wel is waar, dat de dood het geluk aan zijn kind niet kan ontnemen, maar ook met deze andere zekerheid van zijnen zoon op aard niet meer weer te zien.

Overweldiging van Gorcum door de Watergeuzen. Het versterkt Kasteel. — Marinus Brandt. — De overgaaf. — De H. Communie.

Op 25 Juni van het jaar 1572, reeds van den vroegen morgen, ten 3 ure, verschijnen 13 schepen voor de stad Gorcum met vijandelijke troepen beladen. Groot is de verslagenheid onder de christenen, daar de Calvinisten hunnen iever verdubbelen in 't lasteren en 't zaaien van de zoete hoop van volkomene vrijheid in alles wat het godsdienstige en het

tijdelijke aangaat. Velen luisteren gretig naar die taal, velen ook schrikken en beven, maar bijzonder toch de herders die klaarder den benepen toestand inzien. Wat ook de twee pastoors zeggen, welke pogingen zij ook aanwenden, welke stellige bevestigingen en bewijzen zij voorhouden, het grootste deel van het volk is reeds overgehaald door de beloften der oproerige Calvinisten en men geeft bijna geen gehoor meer aan de heilzame vermaningen van den Herder.

Alle hoop verloren ziende, besluiten zij van ook, zooals anderen reeds gedaan hebben, het versterkt kasteel in te trekken om daar ten minste in veiligheid te zijn.

Nicolaas, de onmenselijke wreedheden door de Geuzen op de geestelijken gepleegd overwegende, kon gemakkelijk besluiten welke droevige tooneelen zich hier gingen onrollen ; en het volk ook is het gevaar niet onbewust. Nicolaas richt dus ook zijne schreden naar het versterkt kasteel, niet in allerijl als een vluchteling, maar met overleg, het gevaar kloekmoedig tegemoet ziende, in volle overtuiging. Dit schijnt zelfs in zijn uiterlijke door. Een burger merkte het op en zegt : “ Maar M. Pastoor is zoo netjes aangedaan, men zou zeggen dat hij ter bruiloft gaat”. En de goede Herder geeft dit overtuigend antwoord : “ Inderdaad; ik zou gelukkig zijn mijn bloed te vergieten voor het Katholieke geloof, om mij met den hemelschen Bruidegom te vereenigen”.

Aan het kasteel gekomen wordt hij met allen eerbied ontvangen door den katholieken Gouverneur Gaspar de Turck, uit de edele familie van dien naam, welke in België tot in onze dagen in groote achting is. Nauwelijks hebben de twee pastoors de stad verlaten om het kasteel binnen te gaan of men opent ten 2 ure namiddag gewillig de poorten der stad, ondanks het stellig verzet van vele katholieken. Aanstonds dringen de ketters binnen, onder het geleide van zekeren Marinus Brandt, onderluitenant des Graven Van der Marck, opperbevelhebber der Geuzen. Marinus is een man uit Vlaanderen, van zeer geringe afkomst, die weleer zijnen kost won met dijken te maken en te scheep te varen, en die thans in de rangen der ketters uitschijnt door zijne ongewone stoutmoedigheid, en daarom nu hier aan het hoofd staat dezer opstandelingen.

Eens de stad overmeesterd is ieders aandacht op het versterkt kasteel gevestigd. Daar alleen kan nog tegenstand, kan nog behoud zijn. Maar deze laatste hoop ook is ijdel : soldaten — zij zijn slechts 20 in getal — krijgsbehoefden, hoop op hulptroupen, alles ontbreekt.

Dit ziet de Gouverneur Gaspar de Turck met droefheid en weedom in het hart; en daarom, als Marinus Brandt, de aanvoerder van den oproer, voor de derde maal plechtig met eed bezweert dat niet een katholiek zoo geestelijke als wereldlijke zal gehinderd worden, en allen niet alleen het

leven zullen behouden, maar vrij uit het kasteel zullen heengaan, op die voorwaarde teekent hij de overgaaf van het kasteel omtrent middernacht van 26 tot 27 Juni 1572.

Die droevige tijding vermeerderd den angst der opgesloten.

Aanstands spreken priesters en vele wereldlijken hunne biecht, en Nicolaas, die in den namiddag het Allerheiligste uit de Parochiekerk heeft meegebracht om het aan de woede der ketters te onttrekken, reikt de H. Communie uit tot troost, onderstand en zielskracht, om moedig te staan tegenover eenen wreeden dood, zeggen zij, want niemand mag betrouwen op den eed van eenen ketter.

Nicolaas Poppelius, martelaar.

“Dit is uwe uur en de macht der duisternissen”, zegde onze goddelijke Zaligmaker den nacht zijner gevangeming ; dezelfde woorden mogen zijne volgelingen herhalen, want de protestansche geschiedschrijver Hooft bekennt, dat de Geuzen deze verovering met allerlei laster, met tuchteloos ongeregelheden en met uitgelatene moedwil bezoedeld hebben, en niet ten onrechte ; die hervormers immers hielden hunne leerlingen niet ééne heilzame les voor van het heilig Evangelie, maar wisten met woeste kracht het onheilsvuur aan te blazen van al hunne driften.

Eedbraak. — Vastberadenheid en belijdenis van Nicolaas. — De foltering van den strop. — Laurentius Tilman. — De apostaat Omal.

Niet zoodra zijn de poorten van het versterkt kasteel geopend, en is de oproerige macht binnengedrongen of al de priesters worden gevangen verklaard door den meineedigen Brandt, het hoofd der opstandelingen. Drijmaal heeft hij plechtig aan den Gouverneur de Turck gezworen, iedereen, de priesters en kloosterlingen inbegrepen, ongehinderd te laten heengaan; maar hij, afgevallene en thans godsdiensthater, is in den dienst

getreden van Gods aartsvijand, van den duivel. Vroeger scheepsman is hij aan het hoofd geplaatst eener bende soldaten, om reden zijner buitengewone stoutheid, die bij hem met wreedheid gepaard gaat ; ook volbrengt hij zijne taak naar wensch en voldoet aan alle verwachting zooals wij gaan zien. Een slordig verblijf, bedreigingen, onmenselijke mishandelingen, ontberingen, honger, dorst, koude, onteeringen, ziedaar het droevig lot gedurende de veertien dagen gevangenis aan die onschuldige priesters beschoren door lage, roofzuchtige, meestal half bedronkene soldaten, allen weerdige trawanten van zulken aanvoerder!

Is onze Nicolaas beter dan zijne gezellen? 't Is waar, moedig was hij vroeger in het uitoefenen zijner bediening, moedig en zelfs opgesmukt, als 't gevaar verachtende, heeft men hem naar 't kasteel zien gaan om zich zelve maar veel meer nog om het heilig Sakrament in veiligheid te stellen tegen de wandaden der ketters; moedig heeft hij 's morgens in zijn laatste misoffer zijn leven en zijn bloed tot zoenoffer aan zijnen God aangeboden ; maar waarom dan nu bij hem deze verbleeking van gelaat, waarom deze neerslachtigheid, waarom die huivering en rilling door zijne ledematen ? Is het de schrik des doods die dreigend hare ijskoude hand naar hem uitsteekt ? Zal hij gaan wankelen ? O neen, dat nooit. Misschien toch vreest hij in zijn hert voor het lot zijner kudde, misschien ijst hij bij het gedacht dat vele zijner parochianen gaan afvallen en de ketterij aankleven, maar den dood vreezen dat niet, dat gaat hij toonen.

Het is avond geworden, en de moedwillige soldaten, na een groot deel van den dag in slemperijen te hebben doorgebracht, dringen als opgehitste tijgers het slot binnen, huilende dat zij ditmaal eenen zwarten papist moesten hebben — een laag scheldwoord, zij willen Nicolaas bedoelen. Recht gaan zij tot hem en snauwen hem toe. “Gij waart op den predikstoel in uw sermonen altijd zoo vol iever om het Sakrament des autaaars te verdedigen, gij zwetste toen van verre dat gij uw bloed zoudt willen vergieten om die waarheid te bevestigen ; welaan, spreek nu hier en antwoord of gij bereid zijt, nu die beroemende woorden met daden te bevestigen en uwe leering met uw bloed te bezegelen ?”.

Twee reuzenhanden grijpen hem langs beide kanten vast om alle beweging onmogelijk te maken, terwijl een soldaat een geladen pistool, gereed om afgevuurd te worden, voor zijnen mond plaatst. Dan in dien uitersten oogenblik zijn einde ziende naken, spreekt Nicolaas met vastberadenheid deze stichtende geloofsbelijdenis uit, eenen moedigen christen weerdig : “Ja, geerne sterf ik den dood voor het Roomsche Katholieke geloof, en ik belijd nu ook hier : ik geloof dat het lichaam en het bloed onzes Heeren J. C. waarlijk en wezenlijk tegenwoordig is in het allerheiligste Sakrament onder de gedaante van brood.” En dan met het schot den dood verwachtende,

roept hij met zoo luide stem dat zij in gansch het kasteel gehoord wend : "Heer, in uwe handen beveel ik mijnen geest." Maar het schot komt niet, Nicolaas moet nog meer lijden voor zijnen God, menige perel moet nog bijgevoegd worden aan de blinkende kroon van den martelaar. Nu is het niet meer de haat van godsdienst die tot boosheid aanprikkelt, maar wel eigenbelang, hebzucht.

Iemand hunner heeft gehoord dat er in het kasteel groote schatten gelds geborgen zijn, maar niet gewillig zullen aangewezen worden. Reeds verbitterd door de herhaalde logenstraffing door Nicolaas van dit ongegrond gezegde, gaan de soldaten sterkere middelen gebruiken dan eene gewone ondervraging. Om schrik in te boezemen en eene bekendmaking of te persen, nemen zij eene koord, maken eenen strop aan eene uiteinde, werpen het andere over de hooge deur van het kasteel, terwijl de strop rond den hals van Nicolaas wordt toegehaald. Reeds trekken zij met groote kracht de koord zoover opwaarts, dat het lichaam er door is opgeheven. Die pijnlijke houding duurt eenige stonden totdat men het lichaam plotseling laat ten gronde vallen. Zoolang en zoo dikwijls herhalen de wreedaards die akelige oefening dat het lijk verwurgd en levenloos op den steenen vloer nederzinkt. Maar nogmaals is er geen lijk, de beker des lijdens is niet geledigd, allengskens komt met de ademhaling het leven terug ; alleen het merkteken der koord blijft als eene roode opgezwollene striem rond den hals van Nicolaas tot den dood toe.

Het geweld zwijgt nu voortaan in den kerker, maar niet de boosheid. Onder velen komt een kettersche burger met name Laurentius Tilman, die den ijverigen pastoor in zijne bediening gekend heeft, en spreekt hem toe : Herinnert gij u nog dat gij soms langs de straten gingt met uwen afgod (hij noemde zoo heiligschendend het Allerheiligste Sakrament) en gij dan rondzaagt of wij wel onze knieën bogen om over ons beklag te kunnen maken ? Nu zijt gij gevallen in den put die gij zelf gegraven hebt, gij meendet uwe kwezelarij met geweld staande te houden, maar ik wist zeer wel dat dit niet lang meer duren zou....

Nicolaas antwoordt niet op deze pijnlijke beschimpingen en godslasteringen, wel wetende dat zijn stilzwijgen meer vrucht kan voortbrengen dan zijne woorden. Zoo zweeg Jesus-Christus ook in het huis van Caïphas en dit stilzwijgen was den zege gelijk.

Al die beproevingen doorstaat Nicolaas met de grootste onderwerping aan Gods heiligen wil ; zijne blanke ziel wordt nog telkens reiner en Gode meer en meer aangenaam.

Reeds veertien droevige dagen heeft de bittere gevangenis geduurd, wanneer er verandering doch geene verlichting aan hun vernederend lot toekomt. Een zekere apostaat met name Omal is tot groote voldoening der

Watergeuzen te Gorcum weergekeerd. Maar waarom deze blijdschap, zijn rooftocht immers is mislukt? De ievervolle katholieken, die met tegenzin de poorten der stad hebben zien openen en met droefheid aan de overgaaf van het kasteel zijn tegenwoordig geweest, stellen nu alles in 't werk om hunne herders uit de handen der bloedgierige wolven te redden. Reeds hebben zij den vollen prijs ter vrijkoop in gereedheid⁵, maar de sluwe Brandt, dorstig naar Christenbloed, antwoordt dat hij tot zooverre niets vermag zonder de voormalige toestemming van den prins van Oranje, die in Frankrijk verblijft. Die reis wordt aanstonds beraamd en ondernomen.

Intusschen is Omal zeer verbitterd door zijnen mislukten aanval tegen de katholieke burgers van Lommel, de stad binnen getreden, de ziel vervuld met al de vuigste hertstochten der hel, die door eenen vloed van dreigende vloeken en godslasteringen schrikwekkend wegstroomen.

In zijne opgewondenheid wil hij op staanden voet al de gevangenen de wreedste dood doen sterven, overtuigd van op die wijze aangenaam te zijn aan den boozen graaf van Lummen, die op den Briel verblijft, en volmacht uitoefent in afwezigheid van den prins van Oranje.

Zijne vrienden nochtans, uit vreeze van algemeenen opstand van het volk, raden dit ten stelligste af, en er wordt vastgesteld dit besluit elders uit te voeren en des nachts naar Brielle of den Briel te vertrekken.

Vertrek uit Gorcum. — Het schip. — De mosselbak. — Het vrachtschip. — Te Dordrecht. — Bespotting. — Woordentwist.

Van 's avonds reeds, als bij akelige voorbereiding, worden al de bovenkleederen van het meerendeel der gevangenen door de moedwillige soldaten afgerukt, zoodat er nauwelijks genoeg overblijft om hunne naaktheid te bedekken. In die gesteltenis worden zij te middernacht door de soldaten langs de straten der stad naar de Merve geleid, waarop het schip in gereedheid ligt om naar den Briel, de plaats hunner roemvolle

⁵ Bijzonder voor Nicolaas was eene ronde som als losprijs bijeen gebracht, maar een behendige bedrieger kreeg dit geld in handen en nam daarmee de vlucht, ter oorzaak eener vroeger berisping.

marteldood, te vertrekken.

Nicolaas behoudt nog zijn bovenkleed. Hij slaat eenen laatsten blik op het kasteel, begin van zijn lijden ; voor de laatste maal doorkruist hij de straten der stad die getuige was van zijnen zieleniever voor zijne kudde en wier kinderen thans in zoo groot getal hem verlaten hebben, voor de eerste maal heeft hij aan den bitteren kelk des lijdens de voorsmaak geproefd der dood, die met rasse schreden nadert.

Een voor een stappen zij in het schip. Dit is het begin van eene ontmoedigende reis, waar een ongemeene strijd zal plaats grijpen : van den eenen kant de brutale macht, van den anderen de menschelijke zwakheid; van den eenen kant de nooit voldane wreedheid der vijanden, van den anderen kant de nederige zachtmoedigheid geput in het H. Evangelie ; hier de scheurmakers van Gods H. Kerk, daar de ware, de trouwe kinderen der Moederkerk van Rome; hier de handlangers van den duivel, daar de volgelingen van den God-Mensch, hier de beulen des doods, daar de gekroonden met het eeuwige leven.

Het schip of liever de schuit waarop de martelaren steeds voortvaren, is in den beginne ten minste treffelijk, maar na eenigen tijd gezeild te hebben, moeten allen in eenen ruwen, slordigen en verpestenden mosselbak overstappen. Daar worden zij als haringen opeengepakt, ingesloten, en zouden voorzeker door den onaangename geur der lading en gebrek aan lucht omgekomen zijn, waren zij niet bij tijds overgebracht in een vrachtschip, dat hen -naar Dordrecht zal voortbrengen. Daar komen zij den 6 Juli, eenen zondag, ten 9 ure, aan wal.

Aanstands stapt de apostaat Omal met zijn helsch gezelschap de stad binnen om er aangename verkwikkingen en weelderige verlustingen te gaan genieten, wyl het aan de gevangenen van het schip niet geoorloofd is voet aan wal te zetten, noch hunne uitgehongerde lichamen te versterken. Integendeel, volle vrijheid is verleend aan ieder nieuwsgierige en godsdiensthater die toestroomen, hun het dartelste gesprek, vermengd met het laagste en heiligschennendste schimpwoord toe te sturen, om zoo hunnen reeds erbarmenden toestand nog te verlagen. De soldaten, het groot getal bewonderaars aanschouwende en nog meer bijval verhopende, ontdoen al de martelaars van hunne overblijvende bovenkleederen. Onze Nicolaas wordt hier van zijne gewone kleeding ontdaan, tot hem niets meer overblijft dan hemd en wat onderkleederen. Dan spannen zij het zeil om het zicht op het schip te belemmeren, en stellen eenen spotprijs voor ieder die het schip zal binnenkomen om er zijn hert en driften te verlustigen.

Uit nieuwsgierigheid, boosheid, en ook uit medelijden komen mannen van allen aard en stand toegesnel, ook katholieken, maar meestal vijanden.

Hier heeft Nicolaas, te zamen met Leonardus, medepastoor van Gorcum en de Gardiaan van het klooster, eenen woordenstrijd met eenen grooten vermaarden ketter Calvinist, over het Allerheiligste Sakrament, zoozeer en zoolang dat “de ketter overwonnen ende beschaamd zijnde, niet meer en wist wat zeggen”. Ook geeft deze geene bewijzen meer, geput in overtuigende redenen, maar alleen razende scheldwoorden, verwenschingen en bedreigingen : zoo waar is het wat Christus zegt “Wilt het heilige niet geven aan de honden.”

**Naar den Briel. – De medelijdende scheepsman. –
Aankomst. – Graaf van Lummen. – Aan wal. –
Rond de galg. -- Naar de merkt. – Het gevang.**

Omtrent het middaguur behaagt het den apostaat, nu uiterst goed hersteld, naar het strand tot zijne prooi weder te keeren, om met zijne gevangenen voort te zeilen. Het water der rivier de Merve is geklommen, het oogenblik gunstig en het zegevierend bevel weerklinkt naar den Briel.

De gevangenen hebben van daags te voren niet het minste voedsel genut; zij zijn door de aanhoudende kwellingen der reis, de barbaarschheid der soldaten, en de plagerijen der Calvinisten te Dordrecht, maar meer nog door den ontzenuwenden honger machteloos geworden en uiterst zwak. De schipper dien beklagenswaardigen toestand gadeslaande, reikt uit natuurlijk medelij den hun een beetje brood toe, dat in dank wordt aangenomen.

Langzaam drijft het vrachtschip voort tot op eene mijl afstand van den Briel. Daar zullen zij gansch den nacht gefolterd worden door honger en koude, om slechts tegen den morgen op korten afstand van de stad te stranden. Dan nog moeten zij wachten om aan wal te komen totdat de graaf van Lummen van hunne komst verwittigd, bevel zal geven aan te landen. Dit heerschap, gewoon tot laat in den nacht in losbandigheden en overdaad van allen aard lust te scheppen, is in eenen diepen slaap gedompeld toen de wetluidende tijding der aankomst zijner edele gevangenen hem komt wekken. Aanstonds in gereedheid en rijkelijk uitgedost, rijdt hij op een jeudig peerd midden van een groepje ruiters naar het strand.

Uit katholieke ouders gesproten op het kasteel van Lummen, een dorp

tusschen Diest en Hasselt, had hij gedurende het weduwschap zijner godvreezende moeder een geveinsde ketter tot leermeester. Een zeer steur en wreed opzicht verraadt in hem een onbedwongen hert, waar de listige Calvinist den haat van den katholieken godsdienst heeft weten in te planten, overtuigd dat dit onkruid daar overvloedige en wondere vruchten zal voortbrengen. De geschiedschrijvers van zijnen tijd getuigen van hem dat hij in menschelijke gedaante een monster was met helsche taal en satanieken lach.

Sedert April heeft die man deels bij verrassing, deels door bedriegelijke beloften den Briel ingenomen, eene kleine stad ten zuiden van het eiland Voorne gelegen, is er meester en oefent er volmacht uit in afwezigheid van den prins van Oranje. Aan het strand houdt hij zijn peerd stil, onderzoekt met scherpen blik eenige stonden de aangevoerde gevangenen, en dan, ten uiterste voldaan, laat hij eenen zoo luidruchtige schimplach en maakt zulke vreemde gebaren, dat hij achterwaarts op zijn peerd neervalt. Na die wondere voorbereiding, recht hij zich plechtig op, braakt eenen vloed van bittere spotternijen, schimpen en venijnige lasteringen uit en eindigt met dezen fijnen welkomgroet : Snaken, welk is de oorzaak van uwe aankomst hier, wilt gij soms ons komen bestormen en ons uit onzen zetel werpen ? Zijt gij gekomen om ons te verraden, of om het gezag van den koning van Spanje te herstellen ?... Gij hadt immers te huis uwe bezigheid met uwe mis te lezen ?! Dan beveelt hij zijne soldaten allen uit het schip te halen, en allen zijn genoodzaakt, onder de verwenschingen der menigte, de knieën te gaan buigen voor den ellendigen ruiters die eindelijk in 't latijn toeroept : surgite Domini ! Heeren staat op ! De soldaten den boozen wil huns meesters involgende, binden de martelaren twee aan twee, arm aan arm, om zoo in rij geplaatst, voorafgegaan van een vaandel, aan eene naburige kerk ontroofd, processiegewijs tweemaal rond eene galg te trekken, die niet ver van daar is opgericht, wijl al het noodige ter dooduitvoering nauwkeurig wordt in gereedheid gebracht. Het eenige doel is van zooveel mogelijk schrik aan te jagen, want de doodstraf volgt niet. Na geboden te hebben nog velerlei zotte bevelen te volbrengen, kerkelijke liederen te zingen enz., zijn zij eindelijk genoodzaakt processiegewijs de stad in te trekken tot op de markt, waar insgelijks eene galg prijkt. Eene groote menigte volgt onophoudelijk, want bijna gansch de bevolking is den katholieken godsdienst vijandig, en scheidt lust en behagen in al de beschimpingen, verwijtingen en vernederingen, die de martelaren te verduren hebben. In de stad komende, dwingt men hen den "Te Deum" aan te heffen, en nog meer wordt de woede ontstoken van het gepeupel dat van alle kanten toestroomt en luidkeels roept: Hangt hen op ! hangt hen op ! aan de galg ! aan de galg !

Het voorbeeld van Lummen navolgende, scheppen velen behagen de nauwelijks bedekte lichamen der martelaren met lange roeden te pijnigen, en hen met de grofste verwijtingen te overladen. Onder andere onaangenaamheden zegt een omstaander aan Nicolaas : “Wat zal dat slaafje mooi aan de galg heen en weer wapperen.”

Eindelijk na lang genoeg tot spot onder de galg gestaan te hebben, mogen zij het gevang intrekken. Dit gebouw bestaat uit drij verdiepen, het onderste waarin al de slordigheden der twee anderen door eene opening neerdruipen, veruit het vuilste, vochtig en slijkachtig, is voor de martelaren bestemd. Daarbij is deze gevangenisplaats zoo donker, dat men zelf op middaguur elkaar niet kan bespeuren dan door de spraak. In dit verpestend verblijf kwijnen zij tot 3 ure namiddag om van den kerker ter ondervraging naar het stadhuis geleid te worden.

1ste en 2de ondervraging. — Gezant uit Gorcum. — Onthaal. — Lummen in slemperij, in woede. — Doodvonnis. — Marteldood.

Alhoewel deze ondervraging over den H. godsdienst alleen dient om de hoop van afval voor eenige hunner vast te stellen en niet lang duurt of niet zeer ernstig is, worden allen ondervraagd, allen beschimpt en bespot, allen geslagen tot bloedens toe, onder voorzitterschap van Lummen. Bij hunne wederkomst mogen zij de gevangenisplaats van het tweede verdiep ingaan, die, alhoewel zeer onaangenaam, min duister is en min onrein. Daar ontvangen zij eindelijk het eerste voedsel van den dag, eene groote kruik water en slechts een brood.

Verbitterd door het mislukken zijner ondervraging, want niemand heeft hij in zijne strikken kunnen lokken, in zijn geloof doen wankelen, beraamt Lummen eene wel voorbereide ondervraging voor 's anderdaags 8 Juli, en alleen voor de voornaamste onder de martelaren, want eens die tot wankelen gebracht, zullen de minderen van zelf afvallen ; dat was zijne verwachting.

In den namiddag warden zij naar het stadhuis gebracht in eenen erbarmelijken toestand : uitgemergeld door honger, koude en aanhoudende kwellingen, blootshoofd, nauwelijks gekleed, onze Nicolaas met de striem der moordende koord om den hals, stappen zij gezeven

moedig vooruit. In de schepenzaal zetelt graaf van Lummen, eenige edellieden, de schout, en de burgemeester Jan Van Duivenvordt met eenen snelschrijver om al de antwoorden der gevangenen aan te stippen. De ondervraging geschiedt door twee ministers zooals zij dit noemen, dat is predikanten van den ketterschen godsdienst. De eene is een schipper uit Gorcum met name Cornelius, een bekende dronkaard, die in het algemeen op alle katholieken, doch vooral op de pastoors en religieuzen van Gorcum - zeer verbitterd is, waarschijnlijk omdat zij hem dikwijls over zijne buitensporigheden berispt hebben. Hij is geheel onwetend in de latijnsche taal, doch zeer wel ter tong, en stout in lasteren en kwaadspreken gelijk de dronkaards gewoonlijk zijn. Daarom is hij bekwaam geacht om predikant te zijn onder de vijanden van Jesus H. Kerk. Om het eenig ware geloof te doen verzaken en in hunne ketterij te trekken, spreekt men over de H. Schriftuur, het H. Sakrament des autaaars, over de macht van den Paus van Rome, opvolger van den H. Petrus, op wien Christus als op eene steenrots zijne Kerk gevestigd heeft, wien hij de sleutels van het Rijk des Hemels, dat is het beheer zijner H. kerk geschonken heeft, en wien hij het weiden zijner lammeren en schapen, ja zijner geheele kudde heeft toevertrouwd. Dominé Cornelis is ras tot zwijgen gebracht en Dominé Andries vindt geen woorden om te antwoorden ; deze laatste, een afgevallene doch geletterde wordt door den burgemeester Van Duivenvordt, die altijd in het hert katholiek bleef, om zijn stilzwijgen hevig over den hekel gehaald. In woede ontstoken, zooals eertijds de Joden tot onzen goddelijken Zaligmaker riepen : Kruisigt hem ! Kruisigt hem ! zoo ook klinkt hier aanhoudend de kreet : Hangt hen op ! Hangt hen op ! want zooals te dien tijde de kruisiging de wreedste, de laagste doodstraf was, zoo is nu de strop de laagste, de laatste oneer.

Gedurende al deze droevige voorvallen op den Briel, wordt er te Gorcum in vurig verlangen veel gesproken over het lot der gevangenen.

Eindelijk komt het zoozeer betrachte antwoord op den smeekbrief, door de katholieken naar den prins van Oranje gestuurd. Gansch de inhoud is gunstig : geen priester of kloosterling mag gehinderd worden, maar allen moeten volkomene vrijheid genieten in en buiten hunne bediening.

Deze brief wordt aanstonds aan Marinus Brandt, de gouverneur van 't kasteel van Gorcum overhandigd, die hem zorgvuldig bewaart en een afschrift medegeeft om aan den graaf van Lummen te overhandigen.

's Anderdaags van den vroegen morgen reeds zit een katholieke rechtsgeleerde, wien de verlossing der gevangenen diep ter herte lag, in eenen boot voorzien van deze brieven.

Door moedig en stevig riemen komt hij nog denzelfden dag, juist op het einde der tweede ondervraging, op den Briel aan. Aanstonds wordt hij

aangekondigd en bij den graaf van Lummen binnengebracht. Eerst en vooral vraagt deze met nadruk naar zijne brieven van vrijen doorgang. Bij het lezen van dit schrift: "Mijnheer Brandt... enz., worden al de gemoederen zeer ontsteld. Waar heeft die eenvoudige mensch Brandt den naam van Mijnheer gehaald ; wil hij eeuwige heerschappij uitoefenen te Gorcum? aldus waren de uitboezemingen der omstaanders, die naar dezelfde bediening stonden welke Brandt nu uitoefent. Dan overhandigt hij de zending van den prins van Oranje, in welgepaste bewoording, herinnerende dat de overgaaf van het kasteel van Gorcum alleen geschied is op voorwaarde van volkomene vrijheid van iederen priester en katholiek.

Maar de graaf antwoordt bitsig dat niemand hem zal komen wetten stellen, dat hij niemands onderdaan is, en niemand zal gehoorzamen. Ten andere dat er niet een woord in den brief wordt gerept van de overgaaf van het kasteel, dat hij niet wil hooren spreken van eenen heer boven hem ; hij die de eerste de stad veroverde, heeft onwederroepelijk den dood gezworen van iederen priester die den bodem van den Briel zal betreden. Na deze ontmoedigende voorvallen worden de martelaren voor de laatste maal naar hunnen akeligen kerker gebracht. Eenige uren gaan dan rustig voorbij. Willem van Lummen, volgens gewoonte met zijne makkers in brassen en slemperijen verslonden, is dezen nacht meer uitgelaten dan naar gewoonte en meer dan ooit schiept hij behagen in den drank. Eindelijk verhit door het verbijsterend nat, neemt hij, ofwel bij toeval ofwel met opzet de bevelbrieven van den prins van Oranje in handen. Bij het lezen bemerkt hij dat de brieven niet eigenhandig van den prins van Oranje geschreven, maar slechts een afschrift zijn dat Marinus Brandt hem heeft afgezonden als aan eenen onderdaan, het oorspronkelijke weerhoudende. Gekwetst en in zijne eer en in zijnen hoogmoed, schieten al zijne driften te gelijk los ; zijn gelaat zoeven verhit en vuurrood, verbleekt plotseling, en trekt dreigend ineen, zijne oogen flikkeren als vuurbollen, zijne handen, die den bevelbrief koortsachtig ineenwringen, bibberen als een trillend blad, eene ijselijke rilling doorloopt al zijne ledematen, en dan, met den voet den grond als willende instampen, springt hij dreigend op : "Ik wil, buldert hij tot den scherprechter, ik wil, dat ieder priester, ieder kloosterling, ieder gevangene, tot den laatste toe, aanstonds zal hangen, en dat niemand, wie het ook zij, voor welken prijs ook, zal vrijkomen." En klappertandend van woede gaat hij voort : "Wat gemeenschap wil ik met dien Brandt, die albedrijf, die onmensch, die zakdrager, die turfsteker, die gemeene guit! Ik ga toonen dat ik hier meester ben, ik, en ik alleen! Omaal, ik gebied u — gij zijt verantwoordelijk voor de stiptste uitvoering — ik gebied u van wel te waken dat geen bedrog, dat geene zwakheid deze mijne bevelen zal

verijdelen ; wees manhaftig !”

Zoo schrikwekkend is zijn gelaat, zoo ontroerd zijne stem, zoo verbolgen zijne houding dat al de tegenwoordige schrikken, beven en spoed maken deze bevelen zoo haast mogelijk uit te voeren.

Het is 11 ure van den nacht als deze droevige uitspraak gedaan wordt. Weldra dringen de soldaten de gevangenis binnen, en na de martelaren twee aan twee, arm aan arm gebonden te hebben, stuwen zij ze luidruchtig onder eenen grooten toeloop van volk de poorten der stad uit.

Zoo bereiken zij de plaats – ten Rugge – waar eertijds het klooster stond met name Sint Elisabeth van de orde van den H. Augustinus, gesticht ten jare 1403, thans door de woede der Geuzen verwoest. Drie maanden te voren, als de Geuzen den Briel innamen, word het door hen in brand gestoken zoodat er slechts eene soort van schuur is blijven rechtstaan waarin turf verzameld ligt. Twee balken steunen het gebouw, de eene loopt gansch de lengte door, de andere in tegenovergestelde richting. Die plaats achten zij geschikt voor de uitvoering. Allen, 21 in getal, werden binnengevoerd, wijl zij hunnen laatsten strijd aan God bevelen.

Aanstands grijpen de tijgers hunne prooi aan, rukken de kleederen uit, en even als Jesus met naakt en verhakkeld lichaam en doornen kroon op het hoofd de kruisiging ging onderstaan, zoo ook staat hier ieder christen ter dood bereid naakt en verwond, onze Nicolaas met eene purpenroode halssnoer. Een Calvinist predikant doet nog zijn uiterste best om eenen hunner in zijne striknetten te vangen, belooft de vrijheid op de eenige voorwaarde van te verklaren niet te staan onder de gehoorzaamheid van den Paus van Rome, wel wetende dat daarin eene volle verzaking aan den Roomschen katholieken godsdienst begrepen is.

De martelaren aanroepen uit al de krachten hunner beproefde ziel Jesus den gekruisten God-Mensch, en Maria de Moeder der Martelaren; zij sporen elkander aan tot verachting van de tijdelijke dood en spreken reeds van de eeuwige kroon des hemels die na dezen laatsten strijd God zelf hun gaat schenken ; bijzonder Nicolaas Poppelius spreekt allen moed in om al de martelaren tot volharding aan te sporen.

De heilige gardiaan Nicolaas Pieck wordt de eerste geroepen om de ladder te beklimmen. Hij omhelst al zijne broeders, beklimt de ladder, en houdt niet op zijne gezellen tot kloekmoedig sterven aan te wakkeren tot dat welhaast de strop hem de keel sluit. De pijn wordt hem gespaard aan eenen droevigen afval tegenwoordig te zijn. Henricus, jonge novicebroeder, door de vrees der dood aangetast en door schoone belofte der kettters gestreeld, begint meer en meer te wankelen. Gepraamd door den dominé die al zorgvuldig gadeslaat, en van de minste zwakheid weet gebruik te maken, zegt Henricus eindelijk dat hij bereid is te doen al wat

men van hem vereischt.

Hierop wordt hij aanstonds uit het midden zijner medebroeders gebracht en ter zijde geplaatst. Door bijzondere gunst van God komt hij later tot inkeer, pleegt boetveerdigheid in 't klooster van 's-Hertogenbosch, waar weinige jaren daarna eene besmettelijke ziekte hem naar 't graf voert.

Kort daarop volgt een tweede val. P. Guilielmus, een luikerwaal, en een zeer onstandvastig man is reeds tot viermaal toe uit de orde van Sint Franciscus weggegaan, doch telkens teruggekeerd om boetveerdigheid te plegen. Toen de soldaten, meest allen Walen, hem den stropom den hals leggen, in plaats van nog eenige oogenblikken moedig te strijden, begint hij met hen waalsch te spreken, vraagt zijne beulen hem te sparen, zeggende bereid te zijn hun niets te weigeren. Aanstonds maken zij de koord los met dewelke hij aan eens anders arm gebonden is, verkleeden hem in soldaat en laten hem buiten de schuur. Acht dagen wordt hij in het huis van Omaal bewaakt.

Als dan gaf hem Omael bus, fles en rappier
Een pont flams in de borse, en setten hem in 't quartier,
Van Trelong's vaendel, als een soldaet besoght
Daar hij tot Bamisse in bleef qualyck bedoght.

In dien soldatendienst wil hij door den drank de wroegingen zijns geweten verdooven, en maakt den sleutel na des wijnkelders van den graaf Van der Marck. Verraden door zijne makkers die hij op gestolen wijn onthaald had,

Werde hij half October op den marck gehangen
In den Briel, zonder iets anders te ontvangen.

Dus stierf ongelukkig een man, die bijna de palm der marteldood in handen had en God, die de herten der menschen doorgrondt, weet alleen hoe die rampzalige aan zijne gratie ontrouw was.

De natuurlijke schrik der dood, van welken niemand volkomen vrij is, en die zelf onze goddelijke Zaligmaker in den Olijfhof wilde ondergaan, grijpt allen hevig aan, maar allen plaatsen het leven der ziel boven het leven van het lichaam, verkiezen het eeuwige boven het tijdelijke, slachtofferen hun broos lichaam om de bloem van het eeuwige Leven der ziel te plukken. Een voor een klimmen zij moedig de ladder op en worden ten getalle van 15 aan den grooten balk, drie anderen aan den kleineren opgehangen; de E. H. Jacobus Lacops wordt aan eene ladder opgeknoopt en nog zoo onachtzaam dat de koord als een breidel in den mond vastgesnoerd word.

Nu is het 4 ure van dien droevigen nacht van 8 tot 9 Juli 1572.

Negentien lijken hangen aan twee balken aan den strop. Daar hangt ook het lijk van onzen heiligen martelaar Nicolaas Poppelius. Zij hebben hunnen God het grootste bewijs mogelijk gegeven van getrouwheid: het offer van hun leven ; ook deze offerande is Gode aangenaam zooals hij zal toonen.

Naamlijst der Martelaren van Gorcum.

Deze heldhaftige geloofsbelijders worden martelaars van Gorcum genoemd, niet omdat zij te Gorcum de marteldood zijn gestorven, of dat zij allen te Gorcum geboren zijn, maar wel omdat zij meest allen – de 15 eerstgenoemden – daar werden gevangen genomen, en daar het grootste deel van hunnen pijnlijken strijd onderstonden; de 4 overigen oefenden hun heilig ambt uit in omliggende parochiën en werden te Briel met hen vervoegd. De elf eerstgenoemden zijn Minderbroeders van Gorcum.

- I. De heilige Pater Nicolaas Pick of Pieck, geboortig van Gorcum en aldaar gardiaan der Minderbroeders; oud 38 jaar.
- II. De heilige P. Hieronymus geboortig van Weert niet verre van Roermonde, vikaris der Minderbroeders te Gorcum, oud omtrent 50 jaren.
- III. De heilige P. Theodoricus van Emde geboortig van Amersfoort (hi] Utrecht), Minderbroeder en biechtvader van het vrouwenklooster der heilige Agnes te Gorcum, reeds in hoogen ouderdom.
- IV. De heilige P. Nicasius, zoon van Joannes Adrianus, geboortig van Heeze bij Eindhoven, Minderbroeder, oud ten minste 50 jaren.
- V. De heilige P. Willehadus, Minderbroeder uit Denemarken, oud 90 jaren.
- VI. De heilige P. Godefridus Coaert⁶, geboortig van Mervel of Melveren bij Sint-Truyen, Minderbroeder en koster in 't klooster te Gorcum.
- VII. De heilige P. Antonius geboortig van Hoornaar boven Gorcum, Minderbroeder te Gorcum.
- VIII. De Hilige P. Antonius, als P. Hieronymus geboortig van Weert, Minderbroeder te Gorcum.

⁶ Zie uitgaaf van VAN DEN BERN H. Godefridus van Mervel (1881).

- IX. De heilige P. Franciscus de Rove⁷ geboortig van Brussel, Minderbroeder te Gorcum, oud 24 jaren.
- X. De heilige Broeder Petrus van der Slaghmolen geboortig van Assche tusschen Brussel en Aalst, leeke-broeder te Gorcum.
- XI. De heilige B. Cornelius geboortig te Wijk-te-Duurstede boven Gorcum, knecht en tertiarius bij de Minderbroeders te Gorcum.
- XII. De heilige Joannes geboortig van Oosterwijk bij Tilburg, kanunnik regulier van het orde van den H. Augustinus uit het klooster te Ruggen en Bestierder der kanunnikessen in 't oud Begijnhof te Gorcum.
- XIII. De heilige Leonardus Vechelius of Leonardus Van Vechel geboortig van 's Hertogenbosch, en eerste pastoor van Gorcum, oud omtrent 45 jaren.
- XIV. De heilige Nicolaas, zoon van Joannes Janszoon of Jansen – bijgenaamd Poppelius – geboortig van Weelde, bij Turnhout, tweede pastoor te Gorcum, oud omtrent 40 jaren.
- XV. De heilige Godefridus Dunoëus of Godefridus Van Duynen, geboortig van Gorcum, eerst leeraar van 't latijn aande Hoogeschool te Parijs, later wereldlijke priester te Gorcum, oud omtrent 70 jaren.
- XVI. De heilige Andreas Wouters pastoor te Heinenoort op den linker oever der oude Maas, tusschen Dordrecht en den Briel.
- XVII. De heilige Adrianus Van der Beke geboortig van Hilvarenbeek uit de orde van Premonstreit, pastoor te Monster, tusschen 's Gravenhage en 's Gravenzande, oud omtrent 40 jaren.
- XVIII. De heilige Jacobus Van den Bossche of Van den Houde, bijgenaamd Lacops⁸, geboortig van Audenaarde, uit de orde van premonstreit onderpastoor te Monster, oud omtrent 30 jaren.
- XIX. De heilige P. Joannes van de orde der Predikheeren, pastoor te Hoornaar boven Gorcum.

⁷ Zie uitgaaf van J. B. VAN CAUWELAERT : Francis de Rove, martyr de Gorcum (1867).

⁸ Zie uitgaaf van VICTOR De BUCK : leven van den heilige Lacops (1868).

• Andenaarde.

• Assche
• Brussel

• M. Cloeren

TWEEDE DEEL

Begravenis.

Men zou zeggen dat met den dood hunner slachtoffers de bloeddorst der Geuzen gelescht, hun godsdiensthaat verzadigd, hunne woede moest gestild zijn ; maar neen, de laatste wreedheden door die nooit bevredigde tijgers op de doode lichamen der martelaren gepleegd, zijn den christen, besef hebbende zijner waardigheid, onbeschrijfelijk, en overtreffen al de barbaarschheden van het goddeloos heidendom. Hier worden de ooren afgesneden, daar den neus afgerukt, daar de handen en voeten afgekapt, ginds het lichaam opengereten, ten ergste onteerd, en gansch den dag ter bespotting ten toon gesteld. En deze wreedheden blijven voortduren tot dat een brave christen van Gorcum bij middel van schoone woorden en eene ronde somme gelds, als een ander Joseph van Arimathea, bekomt van ze te begraven, en zoo een einde te stellen aan die onmenschelijke wreedheden. De troost toch wordt hem geweigerd van die geloofshelden eerbiedig ter aarde te bestellen. In den nacht delven de soldaten eenen put waar vijftien lichamen worden ingeworpen ; en daar deze ontoereikend is om al de lichamen te bevatten, wordt een tweede kleinere bijgemaakt, om de vier overblijvende in te smijten.

Verachting, smaad, vervolging bij de Geuzen, tot zelfs na den dood ; eer en glorie bij God, ziedaar het lot van den martelaar van Gorcum.

Lange jaren blijven de glorierijke overblijfsels in die merkweerdige plaats veilig rusten, tot dat het Gode behaagt hunne nagedachtenis in zijne Kerk te doen herleven en te verheerlijken.

Verschijsning.

Nog altijd zijn familie, vrienden en alle christenen te Gorcum in angstvolle afwachting op het antwoord dat de afgeveerdigde van de stad naar den Briel zal doen geworden. Reeds is de nacht ten einde, en geene verheugende tijding, geene mare van invrijheidstelling is toegekomen Integendeel, van den vroegen morgen verspreiden twee merkweerdige

feiten algemeene teleurstelling. Zeker godvreezende en brave katholiek, met name Mathias Van Thorn, gewoon een groot deel van iederen nacht over te brengen in gebed voor het welzijn van het volk, is met meer iever dan na gewoonte overgegeven aan die godvruchtige oefening, daar voor de beproefde streek de nood immer klimt en steeds dreigender wordt. Opeens bemerkt hij als een onbekend licht, hij ziet aanstonds in die richting en bemerkt in verschijning 19 martelaren, met witte blinkende kleederen, eene gouden kroon prijkt op het hoofd, een hemelsche luister omstraalt allen. Mathias is zeer verbaasd bij dit vertoog, doch meent ras te begrijpen dat de meegevoerden van Gorcum op den Briel den marteldood onderstaan hebben.

Niet zoodra breekt de dageraad aan, of hij gaat dit nieuws verkondigen aan zijne medeburgers, die de verlossing en invrijheidstelling der gevangenen gretig afwachtten.

Maar hij heeft schoon te zeggen, dat hij klaar en duidelijk gezien heeft, en onder geen den minsten invloed is geweest, te herhalen dat zij reeds de kroon der marteldood verworven hebben ; men geeft aan zijne woorden het geloof niet dat zij verdienen, en de hoop blijft bij hen voortleven.

Welhaast toch komt een tweede feit den twijfel vermeerderen. Een ander inwoner, met name Mathias Van Elst, heeft op denzelfden tijd en uur, bijna dezelfde verschijning. Hij ook heeft met zijne vrouw, zooals vele christenen deden, een groot deel van den nacht voor het welzijn der stad en der gevangenen gebeden, en begeeft zich dan eindelijk ter rust. Doch, wonder ! Op eens ziet hij de martelaren vol luister, vol minzaamheid, vol vreugde rond zijn bed staan ; de Minderbroeders en kloosterlingen in het kleed hunner orde, de twee pastoors in een wit linnen overkleed. Hij ziet zijne welgekende vrienden goedig toelachen ; terwijl de pastoor Nicolaas den zegen geeft, verdwijnt de aangename verschijning. Hij meent verstaan te hebben dat de gevangenen reeds martelaar gestorven zijn, en hij ook als Mathias Van Thorn gaat dit aan zijne stadsgenooten bekend maken.

Dan staan velen verwonderd, twijfel en schrik bevangen hunne ziel, en welhaast komt de akelige tijding der dood voor altijd den rouwsluier over hunne vurigste verlangens heenwerpen.

Genezingen.

1. Mathias Van Thorn, die het geluk genoot van voor alle anderen vereerd

te zijn met de verschijning der 19 martelaren, is ook de eerste om hunne voorspraak te genieten. Hij is gekweld met de droevige kwaal eener breuk, en nu zijn de ingewanden zoozeer uitgepuild, dat al de goede zorgen van ervarene personen de herstelling niet kunnen bewerken. Welhaast is zijn leven in gevaar, en na gedurende 24 uren vruchteloos alle middelen beproefd te hebben, verklaren de geneesheeren dat alle hoop tot herstelling verloren is.

Van alle menschelijke hulp ontbloot, verheft Mathias zijne gedachten tot God, hij herdenkt de luisterlijke verschijning, en vertrouwt gansch zijn bestaan aan hunne zorgen toe.

Groot was de verbaasheid der omstaanders als zij eensklaps Mathias gansch hersteld en genezen zien opstaan ; ook houdt hij niet op te zeggen dat alleen aan de voorspraak der martelaren zijne genezing kan toegeschreven worden.

2. Een katholieke inwoner van den Briel, zeer veel van jicht lijdende, is door buitengewone krachtingspanningen tot op de plaats der marteldood voortgesukkeld. Daar knielt, of liever valt hij ten gronde, met al de vurigheid zijner ziel, door de voorspraak der martelaars van God zijne genezing afsmeekende, en o wonder, zijne hoop is beloond, hij staat op gansch hersteld, en in het volle genot zijner ledematen.

3. Ziehier hoe professor Willem Estius van Gorcum, die de lijdensgeschiedenis der martelaren zeer omstandig en met groote zaakkennis, heeft beschreven de genezing verhaalt van zijnen broeder Rutger Estius, priester en medegevangene van Nicolaas, alsook zijne eigene genezing.

GENEZING VAN RUTGER ESTIUS, PRIESTER.

Nu koom ik tot diengenen die in 't navorschen en verzamelen van al de feiten der martelaren de voornaamste en neerstigste is geweest, en mij de alom vergaderde stof heeft overhandigd om ze ten druk te verveerdigen. Hem ook zijn dingen overkomen die niet een rechtschapen man zal loochenen door den bijstand van God ter verheerlijking zijner martelaren te zijn voorgevallen. Ik spreek van mijnen eigen broeder Rutger Estius, eenen man zooals nog velen met mij weten van eene beproefde godsvrucht, en milde goedhertigheid tot den arme. Hij is het die door brieven en ook door persoonlijke en herhaalde aanmoedigingen mij praamde dit werk te voltooien. Zijne doorslaande beweegredenen waren deze : Hij zag sommige schrijvers zeer lichtzinnig en zonder behoorlijk onderzoek aan alle nieuwsbronnen putten, en zoo al te gemakkelijk de geschiedenis der 19 martelaren uitgeven.

Anderen zag hij hunne natuurlijke genegenheden involgende, sommige personen, bij voorkeur ophelderen en zoo de waarheid krenken. Anderen zelfs zag hij gewichtige feiten eenen persoon voorgevallen eenen anderen toepassen, zelf een afgevallene zijne oneer willende bedekken, zijne lafhertigheid verbloemen, schreef niet alleen eene gebrekkige en onvolmaakte geschiedenis, maar kleineerde nog den heldenmoed, daar waar hij in glans had uitgeschenen. Om dit onrecht waardoor de martelaren slechts valsche of twijfelachtige, geen en welverdienden lof wierd toegekend was Rutger bedroefd, en willende dat onrecht herstellen, de eer aan de martelaren, en der waarheid haar recht toekennen, begint hij met heiligen iever dit verdienstig werk, bidt en smeekt mij van zijne aantekeningen naar behooren te rangschikken, en wel verzorgd uit te geven. Om van zijne neerstigheid wat meer te zeggen, toen hij twee jaren na den dood der martelaren te Utrecht in ballingschap leefde, als de kennis der gebeurtenissen nog versch was ingeprent, diegenen nog leefden die mede in het gevang geweest, of een deel van hun lijden geproefd, of met hunne eigene oogen gezien, ofwel van ooggetuigen vernomen hadden, toen heeft hij al zijne zorgen besteed om op te zoeken wat de martelaren te Gorcum, te Dordrecht en op den Briel moesten onderstaan. Zoodra hij van eenen geloofwaardigen persoon iets merkwaardigs kon vernemen, was zijne eerste plicht dit zorgvuldig aan te stippen. De waarheid bijzonder in deze zaak, lag hem zoozeer ter herte, dat hij niets opnam dan hetgeen stellig bewezen was. Rees er een twijfel op, of kwam een feit onzeker voor, dan liet hij het teenemaal varen, ofwel stipte dit aan als onzeker of ten hoogste als waarschijnlijk. Voor iemands gunst te verdienen of ongunst in te loopen, zou hij het minste geschreven hebben dat zijn geweten niet teenemaal getuigde. Die bezorgdheid en liefde voor de waarheid heb ik ook getrouw gevolgd, zeer wel wetende welk een schelmstuk het is, den lezer twijfelachtige feiten als zeker op te dissen, bijzonder in zaken die van zoo nabij de H. Kerk raken. Ook ben ik overtuigd dat het onbezonnen en kwaadaardig is, martelaren van Christus, de zekerste getuigen der waarheid, met onzekere of onware eerbetuigingen te sieren, hoe uitzinnig en onredelijk het is door leugentaal Gode eer te willen bewijzen, daar er geschreven staat : "Heeft God uwe leugen vandoen ?"

Wijl dus Rutger aan dit verdienstvol werk verslonden zijne aanstippen begon te rangschikken, overviel hem "de roode loop" ziekte die hem ras dwong niet alleen zijn werk te staken, maar nog zijn leven in gevaar bracht, en welhaast alle hoop tot herstelling wegnam. Vreezende dat na zijnen dood zijne onverzorgde en verstrooide aantekeningen zouden verloren gaan, en zoo de ware geschiedenis der martelaren niet zoude het daglicht zien, vraagt hij ootmoedig aan God deze eenige gunst, te weten : zooveel tijd in gezondheid ter eere Gods te mogen voortleven, dat zijn begonnen werk zal voltrokken zijn. God heeft deze bede in goedheid aanhoord. Ditzelfde uur staakte de bijna onafgebroken bloedgang, om niet meer te herbeginnen. Hij ontving van God de noodige sterkte om in dank zijne begonne taak ongehinderd te voltrekken.

Nog een ander feit is er waarin de Koning der martelaren klaar getoond heeft dat de

godvruchtige arbeid van Rutger Hem aangenaam was.

Jaarlijks vierde Rutger uit eigene beweging, de marteldood der kloeke belijders ; hij maakte daarvan als eenen feestdag, bewaarde hunne beelddenis in levende gelijkenis, sierde die naar vermogen, zong den martelaren ter eere vlaamsche liederen die hij zelf maakte, om zoo zijne deelneming te toonen in hunne overwinning. Reeds waren er twintig jaren na hunne marteldood verologen, wanneer hij na den veertigdaagschen vasten met water en brood te hebben doorgebracht, door eene zware ziekte overvallen wordt, die hem ten grave sleurt. Gedurig herdenkt hij den gardiaan van het klooster, en deze is zijne aanhoudende bede : "H. Nicolaas, bid voor mij. H. Nicolaas, help mij. " Deze bede wordt verhoord, niet dat hij weder de gezondheid bekomt ; een betere loon is den onversaagden werker voorbereid : denzelfden nacht, dezelfde uur dat de 19 martelaaren gepijnigd wierden, sterft Rutger, om in het zalig gezelschap der martelaren te worden opgenomen.

GENEZING VAN WILLEM ESTIUS.

aOver vijf en twintig jaren – zoo spreekt nog altijd do schrijver – wierd ik overvallen door eene langdurige en kwijnende ziekte, waarvan de natuur en aard zeer twijfelachtig, en den geneesheeren onbekend was. Toen mij nog genoegzame lichaamskrachten overbleven, deed ik eene bedevaart eerst naar Halle, en dan naar Chièvres, overal zeer vermaard door de mirakelen die er door de voorspraak der allerheiligste Maagd geschieden. Maar 't zij om wille mijner zonden, 't zij om de faam zijner 19 martelaren te verheffen, heeft het de goddelijke goedheid niet behaagd mijne ziekte te genezen. Ondertusschen neemt de kwaal zoozeer toe, dat zij door de geneesheeren onherstelbaar wordt verklaard. Wat nog zwaarigheid bijbrengt, is dat de slechte tijd des jaars voor de zieken gekomen is, en dat snijdende pijnen mij in de ingewanden komen pijnigen. Ten laatste, na al de middelen beproefd te hebben die de menschelijke wetenschap kan aanbieden, brengen mijne goede broeders Rutger en Adrianus, beiden priesters, mij op het gedacht Gode de belofte te doen eener bedevaart naar de plaats waar de martelaren zijn gepijnigd geweest. In den beginne heb ik dit aanbod van kant gewezen om mij niet plichtig te maken aan den onredelijken schrik des doods, daar ik de hulp der heiligen reeds heb ingeroepen, en ook om God niet te vergrammen met herhaaldelijk eenen langen leeftijd af te smeeken. Eindelijk overwonnen door het pramen mijner broeders, willig ik hunne verlangens in. Om mijne gezondheid te verkrijgen, doe ik Gode belofte de grafplaats zijner heilige martelaren te bezoeken – want ik twijfelde niet dat zij met God heerschen in den hemel. Waarom hierover nog vele woorden zeggen ? Van dienzelfden dag af, heeft mij de ziekte verlaten, die mij zoo sterk en zoo lang vastgekluiserd hield, nachtrust en eetlust zijn wedergekeerd ; al degenen die mij tot troost of onderstand dienden zijn zeer verwonderd, maar bijzonder toch de geneesheeren die bekennen, dat deze plotselinge verandering gebeurd is buiten

het bereik hunner kunst , en met den schijn van een waar mirakel.

In de Breve van heiligverklaring staan verscheidene genezingen die nauwkeurig onderzocht en als mirakelen erkend zijn. b.v.

Joannes Dierckx 6 jaar oud, heeft eene breuk sinds zijne geboorte ; alle hulpmiddelen worden te vergeefs uitgeput. Dan roept men de voorspraak in der HH Martelaren van Gorcum en hij geneest in 1618

Egidius Tilmannus van Hautmont lijdt van eene dubbele langdurige en zeer pijnlijke breuk en geneest bij eene bedevaart naar de reliquieën der HH. Martelaren te Le Quesnoy in 1618.

De "acta sanctorum" geven ook vele wondere genezingen op die ook onder eed en door verschillende getuigen bevestigd zijn.

Gertrudis Geeraerts van Vianen is dienstmeid, heeft eene rib gebroken op drij jaren leeftijd; zij lijdt gedurige pijn en wordt ongeneesbaar verklaard door de geneesheeren. Zij bidt en vast ter eere van de HH. Martelaren; de reliquieën worden op het zieke deel gelegd en zij geneest aanstonds in 1618.

Adriana Van den Heuvel, edele dame van 's Gravenhage, heeft het gewricht der hand gebroken ; de heelmeesters moeten hunne onmacht erkennen ; zij geneest oogenblikkelijk door het maken van het kruisteeken met de reliquieën op de zieke plaats, in 1619.

De heiligverklaring.

Menigvuldig zijn de wonderen die God door de voorspraak der martelaren liet geschieden ; daarom ook nam hunne vereering van dag tot dag toe, en wordt het werk hunner zaligverklaring ieverig ondernomen. Zijne Excelentie Lucius a San Severino, apostelrijk nuntius in Nederland, doet de noodige inlichtingen nauwkeurig opzoeken, en zendt ze den 3 Februari 1620 naar Rome. Reeds den 13 Februari 1621 ontvangt de aartsbisschop van Mechelen Jacobus Boonen, een pauselijk decreet van Gregorius XV waardoor de openbare eer aan de HH. Overblijfsels bewezen wordt goedgekeurd, tot dat de heilige Stoel verder de zaak der zaligverklaring zal beslissen. Intusschen worden de bewijsstukken en alle omstandigheden van de roemvolle marteldood der 19 martelaren zorgvuldig opgezocht, naar Rome verzonden, en door de vergadering der Kardinalen stiptelijk nagezien. Eenige moeilijkheden vertragen de zaak en dit is niet te verwonderen daar de H. Kerk nooit dan met de grootste voorzichtigheid, en de wijste zorg in de gewichtige beslissing eener heiligverklaring te werk

gaat, om slechts na langzaam en nauwkeurig onderzoek tot zaligverklaring over te gaan. Ten jare 1658 worden door de zorgen van den H. Stoel de gewone processen wegens den dood, de oorzaken der dood en de voorgevallene wonderheden met zorg opgesteld. In het jaar 1661 zenden verscheidene prinsen en prelaten een ootmoedig verzoekschrift aan Zijne Heiligheid den Paus Alexander VII, om de gewenschte zaligverklaring der kloekmoedige belijders van ons geloof te bekomen, eenparig vragende van de rechtsgedingen over de martelaren voort te zetten om dezelve te kunnen zalig verklaren.

Na rijp onderzoek verklaren de Kardinalen der vergadering den 13 Meert 1666, in tegenwoordigheid van Paus Alexander VII dat de marteldood en de oorzaak der marteldood ten volle bewezen is.

Welhaast sterft Paus Alexander VII. Clemens IX, zijn opvolger, bestuurt de Kerk niet lang, om de gewichtige taak van plaatsvervanger van Christus op aarde, aan Clemens X over te laten. Eenparig wordt het verzoekschrift nu hernieuwd, wijl alom openbare gebeden worden gestort om met den bijstand van God de gewenschte zaligverklaring te verwerven. Nogmaals wordt door de Kardinalen een nauwkeurig onderzoek geopend over het leven, den dood, de mirakelen der kloeke geloofsbelijders, en de algemeene beslissing is deze : “dat Zijne Heiligheid, ingezien de echtheid der mirakelen, gerust kan overgaan tot de heiligverklaring.” Paus Clemens X keurt deze beraadslaging goed, en beveelt door openbare gebeden den bijstand van den H. Geest af te smeeken. Eindelijk, na vurige gebeden ten hemel te hebben gestuurd, verklaart Zijne Heiligheid op 14 November 1675, met openbare brieven, bij vorm van Breve : “dat deze negentien, waarachtige martelaren zijn, dat de oorzaak hunner marteldood op alle manieren bevestigd is ; dat deze dienaars van God den naam verdienen van zalige martelaars ; dat hun feestdag jaarlijks zoude gevierd, en hunne overblijfsels konden vereerd worden, ja, dat het plechtig feest der zaligverklaring kon gevierd worden nadat het te Rome in de hoofdkerk van den H. Petrus zou gevierd zijn. “

Sedert deze afkondiging der zaligverklaring der martelaars van Gorcum door Paus Clemens X, vervliegen er bijna 200 jaren, en intusschen schijnt de zaak der heiligverklaring gansch vergeten te zijn. De martelaren worden wel in de kerk plechtig vereerd, hun feestdag met luister gevierd, doch alleen op sommige plaatsen, in sommige landen, in sommige kloostergemeenten. Men gevoelt, er ontbreekt eene zaak : de plechtige heiligverklaring, die deze martelaars door de gansche christene wereld als heiligen zal doen kennen en vereeren.

Ten tijde hunner zaligverklaring had de vergadering der Kardinalen reeds uitgesproken, en de Paus had dit besluit goedgekeurd dat er met zekerheid

kon overgegaan worden tot de plechtige Heiligverklaring der 19 martelaren van Gorcum. Dus is er geen nieuw onderzoek meer noodig en de heiligverklaring kan, zou men zeggen, geene nieuwe moeilijkheden meer verwekken. God wil in zijne wijze raadsbesluiten de verheffing dezer kloeke geloofshelden der XVIe eeuw verschuiven tot op onzen tijd. Aan Pius IX gaf hij het besluit in, deze zaak te hernemen en uit te voeren op 29 Juni 1867, feestdag der H. Apostelen Petrus en Paulus.

De Eerw. Heer Beerten, pastoor van Weelde, ontvangt een schrijven van wege het Aartsbisdom, het verzoek uitende als pastoor van Weelde, het geboortedorp van den H. Nicolaas, te Rome aan de plechtige heiligverklaring tegenwoordig te zijn.

De verlangens en gebeden aller Weeldenaren vergezellen hunnen herder naar de eeuwige stad waar de Plaatsvervanger van Christus op aarde, eenen dorpsgenoot als ware martelaar van het geloof, als bewoner van het hemelsch Vaderland gaat uitroepen. Midden van eenen grooten toeloop van volk, — in 't bijzijn van omtrent vijfhonderd bisschoppen, toegesneld tot den achttienhonderdjarigen jubilé sedert Sint-Petrus dood — spreekt de Vader aller geloovigen Paus Pius IX, bekleed met het gezag en de macht van Jezus-Christus, voor gansch de wereld, plechtig de lang verbeide Heiligverklaring uit op den feestdag van den H. Petrus, den 29 Juni 1867.

Feestelijke Inhuldiging te Weelde.

Rome heeft gesproken, Weelde ook nu mag vieren. In zijn geboortedorp is de godsvrucht tot den H. Nicolaas diep ingeworteld en algemeen; geen Weeldenaar is er die niet fier is op zijnen heiligen dorpsgenoot, hem met toegenegen hert niet vereert, en met betrouwen aanroept. Dit schijnt reeds klaar uit in het volgende :

Den 16 September zal de merkwaardige dag zijn voor het inhuldigingsfeest vastgesteld. Reeds van af de maand Augusti wordt in de nieuwsbladen aangekondigd dat vijf geschilderde praalbogen zullen opgericht worden, dat vijf honderd vlaggen en banieren zullen wapperen, dat de kerk luisterlijk zal gesierd zijn enz., enz.

Zondag 7 September wordt al nader bepaald, het programma reeds afgekondigd. De driedaagsche geestelijke voorbereiding zal beginnen van af 12 September. Ten 9 ure plechtige inhaling van Z. Eminentie de Kardinaal-Aartsbisschop van Mechelen, en wijding van het beeld des

Heiligen. Ten 9 1/2 ure zal het beeld met de reliquieën in groote plechtigheid worden overgebracht naar de parochiekerk, alwaar ten 10 ure de solemnele mis ter eere van den H. Nicolaas zal gezongen warden door Z. Hoogw. Mgr. Bogaerts, huisprelaat van Z. H. Pius IX en vicaris-generaal van het aartsbisdom. Z. Eminentie zal er pontificaal tegenwoordig zijn.

Namiddag ten 4 ure zal Z. Eminentie de Kardinaal-Aartsbisschop het lof doen, onder hetwelk de weleerw. heer Govers, pastoor van 't gasthuis te Turnhout een sermoon zal doen betrekkelijk op den H. Nicolaas. Daarna zal de plechtigheid gesloten worden door het "Te Deum" en den zegen van het Allerheiligste Sacrament.

Zondag 15 September kunnen de nieuwsbladen ook niet zwijgen. Nu is gansch het dorp in drukke bezigheid. Reeds zijn op drij kwartiers ver dennen boompjes geplant die door bloemkranzen zullen verbonden zijn, de eerebogen prijken, de zinnebeelden verlevendigen, in een woord, er zijn noch kosten noch moeite gespaard, want niet een huis zal ongesierd zijn ; de mildste giften komen toe en de gemeente heeft daarbij nog duizend frank ter beschikking gesteld van het comiteit der feestelijkheden. Groot dus is alom de verwachting ; de wezenlijkheid toch zal ze overtreffen. En in waarheid, den 16 September is een dag die bij niet eenen Weeldenaar van dien tijd kan uitgewischt worden; zoo levendig was het feest, zoo sprekend de begeestering der menigte, zoo hertroerend de plechtigheid.

Z. E. de Kardinaal Sterckx is samen met den E. H. Pastoor Beerten te Rome bij de heiligverklaring tegenwoordig geweest ; de uitboezeming van het levend Kempengeloof zal ze wederom vereenigd zien. Z. Eminentie wordt plechtig afgehaald en in eene gepaste aanspraak in naam der Weeldenaren welkom genoemd door burgemeester Wouters aan den eersten praalboog der gemeente, waarop men het jaarschrift leest :

WELKOM, DOORLUCHTIGE AARTSBISSCHOP ENGELBERT.

Dan trekt de stoet eenen tweeden praalboog voorbij waarop men leest :

IN HONOREM SANCTI NICOLAI POPPELII WELDENSIS.

Z. Eminentie stapt of ten huize van burgemeester Wouters ; nogmaals een jaarschrift ; er waren er ten minste honderd,

NICOLAAS POPPELIUS BESCHERM WEELDE

om van daar, vergezeld van een veertigtal priesters die de plechtigheid komen bijwonen, naar de kapel ter wijding van het beeld des Heiligen over

te gaan. Dan openen de gendarmen den weg voor den zegevierenden optocht naar de parochiekerk.

Aanstands volgen zeven vanen elkander op, waaronder men die van Raevens, Poppel en Baerle-Hertog telt, als zoovele teekens van hulde aan den martelaar van Weelde bewezen. Twee groepen kinderen van beide geslachten, elk het getal der 19 martelaren van Gorcum uitmakende, zijn allen in rood en wit gekleed, de palm der overwinning blinkt in hunne handjes. Twee hunner bestrooien den grond met bloemen, welke zij in een fraai versierd mandeken dragen. Vier jongelingen van Weelde, Jan Van Beek, Adriaan Van Loon, Jozef Van de Wouwer, Jan Pelkmans dragen op eene welversierde berrie het beeld van hunnen verheerlijkten dorpsgenoot. Nu volgen de 40 priesters, waaronder Mgr. Bogaerts, huisprelaat van Z. Heiligheid en vicaris-generaal van het Aartsbisdom ; de weleerw. Heeren Dekens van Turnhout en Alphen, de superior der Paters Capucijnen van Meersel met zijnen vicaris enz.; elk draagt eene brandende flambeeuw.

Eindelijk volgt Z. Eminentie, wiens staf, mijter enz. worden gedragen door jonge seminaristen. In de eene hand houdt Zijne Eminentie de reliquie, merkwaardig zoo door hare grootte als om het kostbaar voetstuk waar zij in rust, door Zijne Eminentie voor de parochie ten geschenke medegebracht, terwijl zijne andere hand de neergeknielden menigte met vaderlijke toegenegenheid en goedhartigheid zegent. De burgemeester aan het hoofd der gemeente sluit den stoet, opgevolgd door eene ontelbare menigte welke in opgetogenheid den Heere hare gebeden toestuurt.

De Eerw. Heer Beerten heeft dien troostvollen dag waardig weten op te luisteren want in de kerk is al met den fijnsten smaak en ware kunst opgesmukt. In groote letters leest men het jaarschrift en tevens de levensschets:

TRADENDO SUPPLICIO CORPUS CORONA ADORNATUR.

Z. Eminentie de levendige uitdrukking van het vurig geloof der Kempen ziende kan niet nalaten den predikstoel te beklimmen en de dorpsgenooten geluk te wenschen, de gedurige bescherming van den Heilige over zijn geboortedorp afsmeekende.

Namiddag doet Z. Em. het lof waaronder de weleerw. Heer Covers een zeer schoon sermooon doet op de omstandigheden toegepast.

Zulke dag mag niet voorbij gaan zonder God te danken en de erkentelijke "Te Deum" wordt aangeheven.

De avond sluit dit feest met een prachtig vuurwerk en eene algemeene verlichting, waarbij die van het huis des heeren Wouters door schoone lichtbeelden uitmunt.

“De Kempenaar” doet nog de volgende beschouwing:

Om feesten van soortgelijken aard te beoordeelen, behoort men er tegenwoordig te wezen en getuigen te zijn van de gemoedstemming welke daarbij heerscht. Men vindt dan in die stemming en in al de onderdeelen van het feest iets godsdienstigs, iets verhevens, hetwelk aantoonst dat degenen ter wiens eere men jubelt, in oneindig hoogere mate de bewondering en hoogachting der feestvierenden waard is dan de hoogstgeplaatste sterfeling op aarde.

En eene dergelijke stemming heerschte er in de gemoederen niet alleen der Weeldenaren maar ook van duizenden, welke uit de omliggende gemeenten waren toegesnelst om hunne deelneming te toonen in de oprechte vreugde der parochie van Weelde, welke zoo waardiglijk haar best heeft gedaan om, tot meerdere eer en glorie van God, de plechtige gedachtenis te vieren van haren heiligen inboorling die door het onfeilbaar gezag der H. Kerk verklaard is verheven te zijn tot de schaar der Heiligen, welke wij als machtige voorsprekers tot het bekomen van geestelijke en tijdelijke weldaden eeren en aanroepen.

Lang zal de herinnering van het feest voortleven in het geheugen der Weeldenaars en van allen die het hebben bijgewoond.

Vereering van den H. Nicolaas.

Zeer waarschijnlijk, geachte lezer, hebt gij u reeds afgevraagd waarom de H. Nicolaas gansch eene octaaf plechtig wordt vereerd. De reden daarvan is niet moeilijk om vinden. 't Is waar, alle de 19 martelaren hebben moedig tot den dood toe het ware geloof beleden, allen hebben uit liefde tot God bestaan en eer en leven geslachtetofferd, allen zijn gestorven voor de onwrikbare waarheden van onzen heiligen godsdienst; maar ziet gij bij deze moedige belijdenis van den H. Nicolaas nog niet een vuursprankel meer flikkeren van liefde tot zijnen God? Ziet gij hem niet ieverig op den predikstoel uit al de krachten zijner brandende ziel het Allerheiligste Sakrament voorstaan tegen het opwellende ongeloof, ziet gij hem niet vol bezorgdheid zijnen Jesus aan de woede der ongeloovigen onttrekken, even als Maria en Joseph hunnen teerbeminden Jesus uit de handen van Herodes wisten te redden; ziet gij hem niet pal en onverschrokken het afvuren van het moordend lood verwachtende, zijnen Jesus daar belijden waar de zinnen Hem niet ontwaren maar alleen het geloof, dat is, in zijn allerheiligste en aanbiddelijk Sacrament, waar Hij door zijne almacht, als God en als mensch, onder de nederige gedaante van brood, uitliefde tot den mensch, waarlijk en wezenlijk tegenwoordig is?! Die Jesus, nooit of

door niemand in liefde en eerbetuigingen overtroffen, zegde "Ego diligentes me diligo". "Ik bemin die mij bemint", en dat met eene oneindige liefde. Die honderdvoudige Vergelder zelfs van het glas koud water, wil dat naast de glorievolle kroon der marteldood van Nicolaas ook nog de kroon blinke in eer en glorie van martelaar van zijn heilig Sacrament ; en daarom vereeren wij onzen heiligen martelaar en daarom verheerlijken wij in en door hem onzen God.

Eere zij dus den moedigen en heldhaftigen belijder van zijnen Zaligmaker in zijn heilig Sacrament ; eere de katholieke Kempen die ten allen tijde geloofshelden heeft opgekweekt, eere zij Weelde, die eenen machtigen voorspreker telt in den hemel, eere de Weeldenaren die hunnen dorpsgenoot zoo plechtig blijven viëren en vereeren ; ja vereert, aanroept getrouw uwen Heilige, en bijzonder als hij leeft in en door het geloof en gij zult ook eens met hem eeuwig Gods lof zingen, in ons zegevierend Vaderland.

Beeltenis van den H. Nicolaas.

De openbaringen die den dag zelve der marteldood plaats grepen, en de wonderen kortelings nadien door de voorspraak der moedige geloofshelden verworven, spoorden de christenen van Gorcum aan, van het middelste zoeken de gelaatstrekken dezer dienaren Gods te doen voortleven.

Zij wendden zich tot eenen trouwen en deugdzaam christen, Joannes Theobaldus Dierckx, schilder te Gorcum. Deze godvreezende kunstenaar begint moedig zijn werk, en eindigt in den loop van het jaar dat op de marteldood volgt 15 schilderijen die de gelaatstrekken weergeven der 15 martelaars, die hij te Gorcum van nabij gekend heeft en waarmede hij in gemeenzamen omgang leefde. Deze schilderijen afgemaakt door Joannes Theobaldus Dierckx, werden als model genomen, en op plaat ingesneden in het begin der 16e eeuw door Jacobus Matham (1571-1631) behendige graveerder van Holland, kweekeling van den vermaarden Hendrik Goltzius. Men bewaart deze 15 portretten van Matham in de kapel der Zwartzusters te Leuven.

In de Sint-Michielskerk te Leuven berust eene schildering, zeer waarschijnlijk voortkomstig uit de kapel van het Standonck-college, waarop de heilige Nicolaas Poppelius verbeeld is in de hand eene Remonstrantie houdende, staande op het lichaam van zijnen vervolger graaf Van der Marck. Op de rechterplaats van diezelfde schilderij staat Nicolaas het Allerheiligste naar de zieken dragende ; nog op de zijde bemerkt men de turfschuur en de marteldood der geloofsbelijders. Zijne

*teedere godsvrucht tot het H. Sakrament is de reden waarom Nicolaas altijd verbeeld staat het Allerheiligste in handen dragende.
De gloriekrans die het hoofd omstraalt, spreekt van zijne heiligheid, de koord om den hals, wijst op zijne bijzondere marteldood, en de palmtak in de eene hand toont zijne overwinning.*

Iconographie Kan. Reusens, prof.

Het Wonderbloempje.

Het volgend wonder viel voor omtrent het jaar 1617 en steunt op de getuigenis, niet alleen van vele geschiedschrijvers, zooals den welgekenden Bonerus, maar vooral op de gezworen verklaring van den Eerw. Adrianus Antonius Van Oorscot, vroeger pastoor van Sint Gertruid te Utrecht, en nadien zendeling in Holland. Deze daarover rechterlijk ondervraagd in het jaar 1618, antwoordt : In 't jaar 1614, als ik het wel gedachtig ben, heb ik een takje met drij of vijf bloemen ontvangen, welk takje geplukt was bij den Briel, ter begraafplaats der Martelaren van Gorcum, in welke nabijheid alleen dergelijke bloemen gevonden worden : En hierom worden die bloemen in den Briel, zelfs door de ketters, *bloemen van Ruggen* genoemd, uit hoofde van 't klooster te Ruggen, in welks schuur de Martelaren werden opgehangen. Die bloemen worden daar ter eer der heilige martelaren ontgraven, naar andere plaatsen vervoerd en verplant, en zijn zelfs aan de apothekers en doctors onbekend. Als ik dit takje ontvangen had, legde ik het, zonder er veel werk van te maken, in een houten doosje op mijne kamer. Ik ging het soms met zekeren eerbied aanschouwen, zonder er eenige verandering aan te besporen. Er waren toch acht of negen maanden verloopen, sedert dat ik er mijne oogen niet meer had opgeworpen, toen het eens gebeurde dat een godgeleerde, mij over die bloemen sprekende, mij zei dat ze niet verdroogden, maar altoos versch bleven.

Den anderen morgen, als ik opstond, dreef mij de nieuwsgierigheid om eens in het doosje te kijken. En hoe groot was mijne verwondering ? Twee jaren bijkans nadat het takje van den wortel was afgetrokken, vond ik er zooveel bloemen aan, dat zij in het doosje, waarin het takje tot dan toe gelegen had, niet konden blijven en dat het scheen als ware het takje nog meer aangegroeid, hadde het doosje het niet belet. Verbaasd droeg ik het takje met het doosje in mijne huiskapel, en stelde het daar op eene

waardiger plaats. Kort nadien kwamen twee godvruchtige jufvrouwen de mis hooren in mijne kapel. Ik verhaalde haar met verwondering het voorgevallene en toonde haar het takje met de menigvuldige bloemen. Een van haar maakte aanstonds de bemerking dat er daar juist zooveel bloemen aan waren als er Martelaars in den Briel stierven. Men telde de bloemen, en men vond er inderdaad negentien, zooveel als er geestelijken in de schuur van 't klooster te Ruggie gehangen waren. Die bloemen werden in 't bisdom van Utrecht en in Holland door menigen gezien en vereerd. De apostolijke vikaris deed ze afteekenen en er de prent van drukken ter verbreiding der "glorie der Martelaren en diens wonders. Naderhand werden die bloemen aan de vorsten van Brabant (Albertus en Isabella) geschonken, die ze met eerbied en als eene uitmuntende gift ontvingen."

Geschiedkundige aanteekening.

Verwonderen wij ons over het boos gedrag niet van eenen aartsvijand van Gods heilige Kerk, daar Christus voorzeggd heeft dat noodwendig verergermissen moesten voorkomen, maar, voegde Hij er bij : "Wee hen die ze geven."

Willem van der Marck, die hardnekkig oorlog voerde tegen God, de goddelijke zaken aan wereldlijke wetten onderwierp, de kerken in brand stak, de altaren omverwierp, de heilige hostiën met de voeten trapte, beelden en schilderijen stuksloeg, gewijde zaken deed smelten en tot huisraad gebruiken, kloosters ten gronde toe deed slechten, of in woningen voor zich en de zijnen veranderde, maagden, Gode toegewijd, uit hare celkens deed wegrukken, om ze aan de wulpsheid zijner handlangers over te leveren, zijne handen bezoedelde met het bloed van den priester, dat schrikwekkend wangedrocht der hel, heeft den stronkelsteen geraakt, waarvan Christus gewaagt : het uitgesproken a "wee hem" gaat ook op zijn hoofd neerkomen ; reeds hier op aarde begint zijne straf.

Om reden zijner buitengewone wreedheden van allen aard — want men twijfelde zelf op het laatst of hij oorlog voerde tegen God of tegen den mensch — wordt hij van zijne vrienden verlaten en op een versterkt kasteel opgesloten. Hij slaagde er in te ontvluchten, en te Luik zijne verblijfplaats te nemen, waar hij zooals de protestantsche schrijver Hooft getuigt, in de schrikkelijkste pijnen overleed, ten gevolge van den beet van eenen dollen

hond.⁹(1)

Men erkent hem het grafschrift : “de eene dolle hond beet den anderen dood.”

Omtrent een kwartier afstand ten weste van de hedendaagsche stad Brielle, is het vermaarde martelveld gelegen. Zooals in de stad heeft hier de alvernielende tijd zijne veranderingen toegebracht.

Wat meest het oog treft is de houten kapel door de godsvrucht der geloovigen opgericht, waar minstens vijftienhonderd pelgrims kunnen verblijven. Binnen is al eenvoudig, spreekt al van godsvrucht.

De beelden der 19 martelaren prijken er in luister, en eene merkwaardige schilderij toont al de martelaren op het oogenblik der uitvoering van het doodvonnis.

Aan de kapel is eene overdekte gaanderij verbonden, die eenen put en de grondvesten der vermaarde schuur omsluit. Het bovendeel dezer schuur, waarin de martelaren wierden opgehangen is teenemaal verdwenen ; alleen de aantekening der grondvesten bestaat. De put, — de heilige put genoemd — is nooit ledig, bevat zeer helder en aangenaam water, dat door katholieken en protestanten wordt gedronken, en is aan geen bederf onderhevig niettegenstaande de moddersloten die het ten allen kant omringen.

Op de plaats der begrafenis is een arduinsteen gelegd, waarop ten tijde der bedevaarten het heilig Misoffer opgedragen wordt. De omliggende weide is eerst eigendom geworden van het protestantsche Weeshuis van den Brielle, maar door toedoen van eenen protestantschen landbouwer, en door bemiddeling van eenen gulhertigen katholiek, word zij ten geschenke gegeven aan het Kristendom der streek. In de houten omgang worden de processien gedaan, en de heilige martelaren welverdiende eer toegekend.

⁹ Zoo getuigt Hooft, er met reden. Voor velen bestaat er eene gissing, daar Willem-Robrecht van der Marck te Geneve stierf in 1588, en Willem van der Marck, bijgenaamd 't *Ardeensch wild zwijn*, te Maastricht in 1483.

Broederschap van den H. Nicolaas Poppelius.

Parochie van Weelde.

Statuten van het Broederschap van den H. Nicolaas Poppelius, martelaar, bijzondere patroon tegen alle lichamelijke kwalen, zooals breuken, wonden, enz..

I.

Het broederschap heeft voor doel den H. Nicolaas Poppelius bijzonderen eeredienst te geven om zijnen machtigen bijstand in tijdelijke en geestelijke noodwendigheden te bekomen.

II.

De Heer Pastoor van Weelde is er de Hoofdbestuurder van. Het is aan hem van eenige personen te kiezen en hen met deszelfs medebestiering te gelasten en onder hen eenen geheimschrijver en eenen schatbewaarder aan te stellen.

III.

Het broederschap zal twee welbezorgde Registers hebben. In het eene zullen ingeschreven worden : 1° het decreet van wettige oprichting; 2° de goedgekeurde statuten; 3° de indulten van aflaten door de Pauzen aan het Broederschap vergund; 4° alle bijzondere reglementen ; 5° de jaarlijksche rekening van inkomsten en uitgaven. In het ander zullen aangeschreven staan alle de namen der bestuurders en leden, met dag en jaar van benoeming en inschrijving.

IV.

Alle geloovigen, rijke en arme, kunnen lid worden van dit Broederschap. Men heeft daartoe slechts zijnen naam in deszelfs naamregister te doen inschrijven en zich volgens deze wettelijk goedgekeurde statuten te gedragen.

V.

Er zijn betalende en niet betalende leden. De leden die niet behoeftig zijn, worden aanzocht jaarlijks 25 centiemen te betalen of eenmaal 5 franken voor 't leven. Deze gelden zullen besteed worden tot het betalen der onkosten, welke voor de geestelijke belangen der leden en den voorspoed van het Broederschap zullen noodig zijn.

VI.

Jaarlijks zal ten koste van het broederschap eene plechtige mis gezongen worden op den feestdag van den H. Nicolaas Poppelius tot welzijn der leden van het genootschap.

VII.

Bij 't afsterven van elk betalend lid, welk zijne jaarlijksche bijdrage getrouw betaald heeft, zal er een plechtigen dienst tot lafenis zijner ziel gedaan worden.

VIII.

Al de leden zullen de goddelijke diensten die ten koste van het Broederschap geschieden, vlijtig trachten bij te wonen.

IX.

De leden zullen dagelijks een "Onze Vader" en een "Wees Gegroet" lezen en er bijvoegen : H. Nicolaas Poppelius, b. v. o.

X.

Zij zullen trachten de aflaten te verdienen, welke voor het Broederschap vergund zijn.

Er dient aangemerkt te worden dat niets van dit alles op zonde verplicht. Gedaan te Weelde den 15 Februari 1900.

GOEDKEURING.

Wij hebben deze statuten overzien en keuren ze goed.
Mechelen 17 Februari 1900.

P. L. CARD. GOOSSENS, Aartsbisschop van Mechelen.

Lijst der aflaten aan het Broederschap verleend.

(door Z. H. Leo XIII, 26 Meert 1900.)

I.

Volle Aflaten.

1. Aan alle Christenen geloovigen van beide geslachten op den dag dat zij in het Broederschap aangenomen worden, mits te biechten met een waar leedwezen en tot de H. Tafel te naderen.

2. Aan al de leden in het uur der dood, als zij met een waar berouw gebiecht en gecommuniceerd zullen hebben, of ten minste leedwezen hebben en den Allerheiligsten Naam van Jesus met den mond als zij kunnen en zoo niet met het hert godvruchtig zullen aanroepen hebben.

3. Aan dezelfde leden die na met een rouwmoedig hert gebiecht en gecommuniceerd te hebben, de kerk van Weelde godsdienstig zullen bezoeken op den feestdag van den H. Nicolaas Poppelius (9 Juli) of een der zeven volgende dagen en daar voor de eendracht der christene prinsen, de uitroeiing der ketterijen en de verheffing van onze Moeder de H. Kerk godvruchtig God zullen bidden.

II.

Aflaten van 7 jaren en 7 quadragenen.

Voor de leden die met een berouwend hert zich tot eenige kerk of openbare bidplaats zullen begeven en daar eenigen tijd naar het inzicht van O. H. Vader den Paus godvruchtig zullen bidden op de volgende dagen : a) Feestdag van Sint Jozef (19 meert). b) Feestdag van den H. Joannes Baptista, (24 Juni). c) Feestdag Dedicacionis Sancti Michaelis Arch. (29 September). d) Feestdag der Onbevleete Ontvangenis van Maria, (8 December).

III.

Aflaat van 60 dagen.

a) Voor al de leden die in eenige kerk, kapel of openbare bidplaats in de mis of andere diensten tegenwoordig zijn.

b) Die het Allerheiligste Sakrament des Autaars vergezellen, 't zij het in processie of naar de zieken gedragen wordt ; ofwel indien zij belet zijn, die op het hooren der klok het gebed des Heeren met de engelsche groetenis bidden.

c) Die vijfmaal het gebed des Heeren bidden voor de zielen der overledene broeders.

d) Die eenig ander goed werk verrichten.

Bovengenoemde aflaten zijn toevoegelijk aan de zielen des vagevuurs.

IV.

Andere aflaten die ook de anderen Christene geloovigen in de kerk van Weelde kunnen winnen.

1. Er wordt een volle aflaat verleend aan al de Christene geloovigen van beide geslachten, die, na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, de kerk van Weelde zullen bezoeken op den feestdag van den H. Nicolaas

Poppelius (9 Juli) of een der zeven volgende dagen, en daar voor de eendracht der christene prinsen, de uitroeiing der ketterijen en de verheffing van onze Moeder de H. Kerk godvruchtig God zullen bidden.

Pius IX, 10 Juli 1868.

2. 100 dagen aflat voor degenen die in de kerk van Weelde een Vaderons en Weesgegroet bidden met de aanroeping : H. Nicolaas Poppelius, bid voor ons.

Petrus Lambertus Card. Goossens,
Aartsbisschop van Mechelen, 3 Meert 1900.

Litanie van den H. Nicolaas Poppelius.

Heer, ontferm u onzer.

Christus, ontferm u onzer.

Christus, hoor ons.

Christus, verhoor ons.

God hemelsche Vader, ontferm u onzer.

God zoon verlosser der wereld, ontferm u onzer.

God H. Geest, ontferm u onzer.

H. Drijvuldigheid, één God, ontferm u onzer.

H. Maria, koningin der Martelaren, bid voor ons.

H. Martelaren van Gorcum, bidt voor ons.

H. Nicolaas Poppelius, bid voor ons.

Onderdanig aan uwe ouders,

Vlijtig en leerzaam, Rein en ootmoedig,

Ieverig in uwe herderlijke bediening,

Leidsman en troost uwer parochianen,

Vurige aanbieder van het H. Sacrament,

Brandend van liefde tot Jesus in 't Tabernakel,

Kloeke verdediger van Christus en zijne Kerk,

Geesel der kettters,

Standvastig in uw geloof,

Sterk in de vervolging,

Martelaar van 't Heilig Sakrament,

Glorie van uw geboortedorp,

Toonbeeld der priesters,

Luister der heiligen,
Getrouwe beschermer van die u aanroepen,
Heilige Nicolaas Poppelius, bid voor ons.
Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, spaar ons Heer.
Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, verhoor ons Heer.
Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, ontferm u onzer.
Heer, ontferm u onzer.
Christus, ontferm u onzer.
Heer, ontferm u onzer.
Onze Vader, enz.

Bid voor ons, H. Nicolaas Poppelius.
Opdat wij weerdig worden der beloften van Christus.

LAAT ONS BIDDEN.

O God ! die uwen heiligen Martelaar Nicolaas Poppelius, om zijnen glorieijken strijd voor uw geloof met de eeuwige zegekroon versierd hebt ; verleen genadiglijk, dat wij naar zijn voorbeeld en door zijne verdiensten strijdende op aarde, met hem verdienen gekroond te worden in den Hemel. Door onzen Heer Jesus Christus. Amen.

Imprimatur.
MECHLINIAE, 24 FEBRUARII 1900.
J. THYS, CAN. LIB. CENS.

BRONNEN

Voor verderen uitleg over de HH. Martelaren van Gorcum, zal men putten aan de volgende bronnen :

Guilelmus Estius, Historioe beatorum Martyrum Gorcomicusium 1603.

Willem Spoelbergh, 1604. G. Estius, in 't vlaamsch vertaald.

Joannes Boener, 1623. Waeragtige en levende Figueren van de H.H. Martelaers van Gorcum.

Kan. Reusens, prof. Hoogschool Leuven. G. Estius, in 't latijn breedvoerig uitgelegd. 1867.

Id. Iconographie. 1867.

Kardinaal Sterckx. Egregioe virtutes. 1867.

Monseigneur Laforêt. Les martyrs de Gorcum. 1867.

Monseigneur De Ram. Les martyrs de Gorcum qui ont fait leurs études à Louvain. 1865.

J. P. V. G. Jubelgalm der XIX salige martelaren van Gorcum. 1772.

P. V. D. B. Leven en geschiedenis der XIX HH. Martelaren van Gorcum. 1870

P. W, en B. H. Korte geschiedenis en levenschetsen der HH. Martelaars van Gorcum. 1867.

Ludovicus Robijns, enz..

Pontus Heuterus, (De Huyter). Heruitgegeven in "De Katholiek". Zie boekdeelen 35, 37, 38, 40, 45, 49, enz..